

**RAPORT Z BADANIA ANKIETOWEGO
NA TEMAT
JAKOŚCI TŁUMACZENIA
W POSTĘPOWANIU KARNYM**

**Anna Mendel
Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury
Dział Współpracy Międzynarodowej**

Grudzień 2011

Prawo do zapewnienia tłumaczenia pisemnego i ustnego osobom niewładającym językiem lub nierozumiejącym języka, w którym toczy się postępowanie karne stanowi jedną z zasad rzetelnego procesu sądowego sformułowaną w art. 6 *Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, który stanowi m. in., że „każdy ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie” (art. 6 ust. 3 lit. e). Możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza w trakcie postępowania karnego pozwala na realizację w pełni prawa do obrony oraz prawa do rzetelnego procesu sądowego sformułowanych w art. 47 i 48 ust. 2 *Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej*.

W celu ustanowienia minimalnych standardów w dziedzinie tłumaczeń ustnych i pisemnych w postępowaniu karnym w dniu 20 października 2010 r. Parlament Europejski i Rada przyjęły *Dyrektywę 2010/64/UE w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym* (Dalej: Dyrektywa 2010/64/UE). Celem powyższego dokumentu jest umocnienie praw procesowych podejrzanych lub oskarżonych niewładających językiem lub nierozumiejących języka, w którym toczy się postępowanie karne.

Jednym z istotnych elementów mającym wpływ na prawidłowy przebieg postępowania karnego i pełną realizację praw procesowych podejrzanych lub oskarżonych jest na podstawie art. 5 Dyrektywy 2010/64/UE zagwarantowanie odpowiedniej jakości tłumaczenia. Zgodnie z art. 2 ust. 8 i art. 3 ust. 9 tłumaczenie zarówno ustne jak i pisemne muszą mieć jakość wystarczającą do zagwarantowania rzetelności postępowania, w szczególności poprzez zapewnienie, aby podejrzani lub oskarżeni zrozumieli zarzuty i dowody przeciwko nim oraz byli w stanie wykonywać swoje prawo do obrony.

W celu zbadania jakości tłumaczenia pisemnego i ustnego w polskim postępowaniu karnym oraz zdefiniowania trudności występujących w tym zakresie Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury oraz Stowarzyszenie Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych „TEPIS” przeprowadziły w dniach 1 września – 15 października 2011 r. badanie ankietowe wśród sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji i adwokatów oraz tłumaczy.

Celem badania było przeanalizowanie, w jaki sposób aspekt jakości w tłumaczeniu ustnym i pisemnym w postępowaniu karnym jest postrzegany, zarówno przez poszczególne grupy zawodowe (sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji oraz adwokatów), jak i przez tłumaczy, określenie trudności w zapewnieniu wysokiej jakości tłumaczenia oraz opracowanie rekomendacji w celu zapewnienia najwyższych standardów świadczonych usług.

W badaniu wzięło udział 351 przedstawicieli poszczególnych grup zawodowych oraz 53 tłumaczy tj. łącznie 404 respondentów. Na potrzeby badania opracowano dwa kwestionariusze: dla tłumaczy (28 pytań) i dla przedstawicieli poszczególnych grup zawodowych - policjantów, sędziów, prokuratorów, adwokatów (32 pytania). Elektroniczne kwestionariusze były dostępne na stronie internetowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (kwestionariusz dla sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji i adwokatów) oraz na stronie „TEPIS” wraz z linkiem i informacją na ten temat na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości (kwestionariusz dla tłumaczy). Z uwagi na ograniczony czas na przeprowadzenie niniejszego badania celem przygotowania prezentacji na potrzeby projektu TRAFUT i uzyskaną liczbę odpowiedzi badanie nie ma charakteru naukowego, a jedynie poglądowy. Pierwsza część raportu zawiera wyniki ilościowe wraz z odpowiedziami opisowymi, w niektórych przypadkach zilustrowanymi wypowiedziami respondentów.

W drugiej części zdefiniowano trudności w odniesieniu do aspektu jakości tłumaczenia w postępowaniu karnym i przedstawiono rekomendacje w celu poprawy jakości tłumaczenia.

Inicjatywa przeprowadzenia powyższego badania związana jest z realizacją przez Europejskie Stowarzyszenie Tłumaczy Sądowych EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*) we współpracy z Kolegium Uniwersytetu Lessius w Antwerpii projektu TRAFUT „Training for the Future” („Szkolenie dla Przyszłości”). Głównym celem projektu jest promowanie wdrożenia Dyrektywy 2010/64/UE. W ramach projektu zostaną zorganizowane w latach 2011 – 2012 cztery seminaria regionalne na temat problematyki tłumaczenia w postępowaniu karnym skierowane do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości jak i tłumaczy z państw członkowskich Unii Europejskiej¹. Wyniki badania ankietowego w zakresie problematyki jakości tłumaczenia w polskim postępowaniu karnym zostały przedstawione przez Panią Annę Mendel z Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w trakcie pierwszego seminarium, które odbyło się w dniach 24 – 26 listopada 2011r. w Ljubljanie (Słowenia).

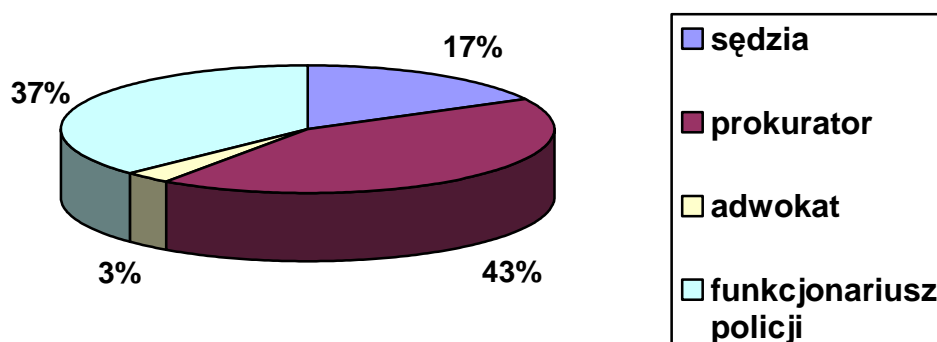
¹ Szczegółowe informacje na temat projektu TRAFUT dostępne są na stronie EULITA: <http://www.eulita.eu/training-future>

WYNIKI KWESTIONARIUSZA OPRACOWANEGO DLA SĘDZIÓW, PROKURATORÓW, FUNKCJONARIUSZY POLICJI, ADWOKATÓW

KATEGORIE RESPONDENTÓW

W badaniu ankietowym wzięło udział 351 respondentów reprezentujących kolejno poszczególne grupy zawodowe: prokuratorzy (43%), funkcjonariusze policji (37%), sędziowie (17%) oraz adwokaci (3%).

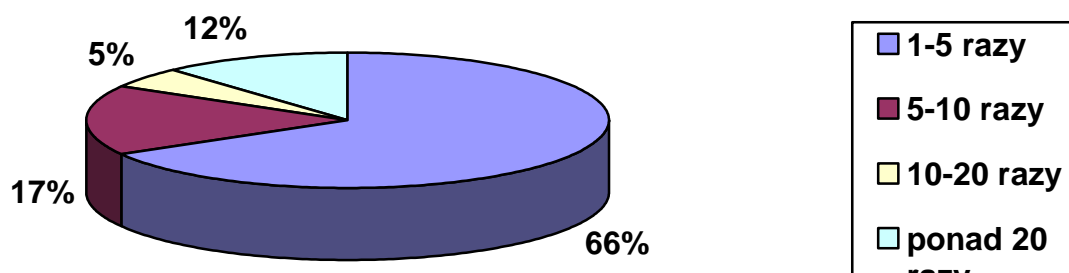
Próba: 351

CZĘSTOTLIWOŚĆ UDZIAŁU PRZEDSTAWICIELI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI W POSTĘPOWANIU KARNYM Z UDZIAŁEM TŁUMACZA

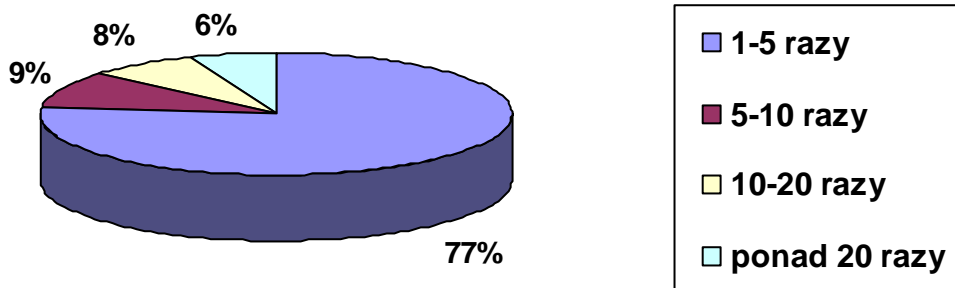
W postępowaniu przygotowawczym z udziałem tłumacza w ciągu ostatnich 3 lat najczęściej przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości brali udział 1-5 razy (66%), 17% ankietowanych uczestniczyło ok. 5-10 razy, 5% między 10 a 20 razy i 12% ponad 20 razy.

Próba: 317

W postępowaniu sądowym z udziałem tłumacza w ciągu ostatnich 3 lat najczęściej przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości brali udział 1-5 razy (77%), 9% ankietowanych uczestniczyło między 5 a 10 razy, 8% między 10 a 20 razy i 6% ponad 20 razy.

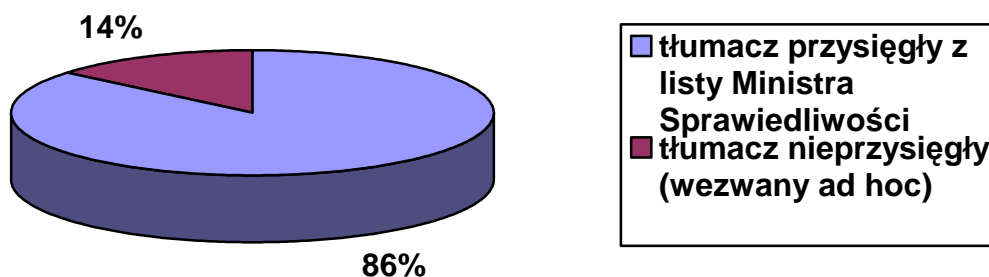
Próba: 286

WYBÓR TŁUMACZA W POSTĘPOWANIU KARNYM

Na potrzeby prowadzenia postępowania karnego z udziałem tłumacza w 86% wzywany jest do udziału tłumacz przysięgły:

Próba: 340

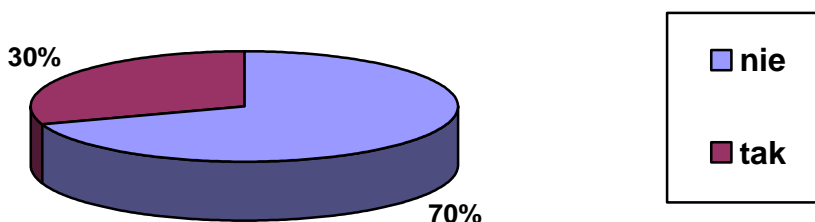
W odpowiedzi na pytanie jakie kryterium jest podstawą wyboru przez Pana/Panią tłumacza nieprzysięgłego respondenci wskazali następujące czynniki:

- odmowa (ze względu na np. zbyt dużą odległość, inne obowiązki zawodowe, porę nocną) uczestniczenia w czynnościach tłumaczy przysięgłych;
- brak tłumacza przysięgłego z określonego języka w danym regionie;
- pozytywna opinia o tłumaczu w środowisku;
- powoływanie danego tłumacza przez inne urzędy, jednostki, prokuratury;
- pilny charakter wezwania tłumacza lub konieczność stawiennictwa w wyznaczonym terminie w przypadku braku możliwości stawiennictwa tłumacza przysięgłego;
- miejsce zamieszkania tłumacza i związana z tym szybkość dojazdu na miejsce świadczenia usług;

- biegła znajomość języka obcego oraz terminologii prawniczej, w szczególności z zakresu prawa karnego;
- chęć współpracy;
- niski koszt tłumaczenia;
- dyspozycyjność tłumacza (szczególnie na etapie postępowania przygotowawczego i w przypadku czynności dokonywanych w porze nocnej);
- doświadczenie w tłumaczeniu czynności procesowych i pism procesowych;
- terminowość wykonania tłumaczenia;
- rzetelność i profesjonalizm przy wykonywaniu tłumaczeń;
- szybkość wykonania tłumaczenia;
- kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie zawodowe;
- brak tłumacza przysięgłego z rzadkiego języka;
- sprawność tłumaczenia;
- brak powiązań tłumacza ze stroną;
- wzywanie tłumacza, który w innych postępowaniach świadczył usługi na wysokim poziomie;
- wzywanie tego samego tłumacza w postępowaniu sądowym, który świadczył usługi na wysokim poziomie w postępowaniu przygotowawczym;
- jakość usług;
- dotychczasowa dobra współpraca z tłumaczem nieprzysięgłym;
- możliwość łatwego i szybkiego kontaktu z tłumaczem;
- konieczność wykonania tłumaczenia pisemnego w krótkim terminie;
- referencje i rekomendacje;
- specjalizacja tłumacza w danej dziedzinie;
- zapadłe wyroki, w których nie było kwestionowane tłumaczenie.

Na pytanie czy miał Pan/Pani trudności z wezwaniem tłumacza 70% respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi:

Próba: 343

Respondenci którzy udzieliли pozytywnych odpowiedzi (30%) wskazali następujące okoliczności:

- brak w najbliższej okolicy (ok. 60 km od jednostki) tłumaczy z języków innych niż angielski, niemiecki, rosyjski (trudności z dostępem do tłumaczy rzadkich języków dotyczą przede wszystkim jednostek położonych w mniejszych miejscowościach);
- zastrzeżenia tłumaczy dotyczące niskiego wynagrodzenia w przypadku konieczności natychmiastowego stawiennictwa tłumacza;
- brak w najbliższej okolicy tłumaczy z rzadszych języków (problem dotyczy w szczególności tłumaczenia ustnego) takich jak: rumuński, wietnamski, chiński,

litewski, gruziński, estoński, łotewski, kurdyjski, niderlandzki, szwedzki, słoweński, arabski, ukraiński, bułgarski, norweski, koreański, romski, ormiański:

- *Brak w najbliższej okolicy tłumaczy egzotycznych języków - dotyczy to posiedzeń w przedmiocie tymczasowego aresztowania, bądź umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, gdy sąd dysponuje stosunkowo krótkim czasem na rozpoznanie wniosku (24 godziny).*
- *Jestem funkcjonariuszem i pełnię służbę w Opolu, miałem problem z wezwaniem tłumacza języka wietnamskiego, wówczas jedyne tłumacza, który mógł wziąć udział w czynności przesłuchania świadka, po wcześniejszych telefonicznych uzgodnieniach (trwało to około dwóch tygodni) znalazłem w okolicy Warszawy, skąd tłumacz musiał dojechać. Koszt tłumaczenia wyniósł wówczas ok. 60 zł, a koszty przejazdu tłumacza to ok. 500zł. Wcześniej powstał inny problem, kto miał ponieść koszty tłumaczenia i dojazdu tłumacza, czy Policja czy Prokuratura.*
- *odmowa przyjazdu na czynności ze względu na brak czasu, inne zaplanowane wcześniej zajęcia, pracę zawodową, względy osobiste, chorobę, urlop:*
- *Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu zatrzymała w piątek poprzedniego roku obywateli rumuńskich wprowadzających na rynek polski towary posiadające podrobione oznaczenia znanych marek. Zostało wszczęte postępowanie karne z zakresu ustawy o znakach towarowych i zachodziła konieczność niezwłocznego przesłuchania obywateli rumuńskich z udziałem tłumacza. Zaczął biec 48 godzinny okres pozwalający na zatrzymanie w/w obywateli. Zachodziła obawa, że jeśli opuszczą mury KMP więcej nie uda się przeprowadzić żadnych czynności. Szukanie tłumacza było bardzo nerwowe, gdyż albo odmawiali przyjazdu do Nowego Sącza albo po wyrażeniu zgody na udział w czynnościach rezygnowali. Ustalaniem tłumacza musiał się zajmować osobiście prokurator niemal błagając telefonicznie tłumacza o szybki przyjazd. Ostatecznie po wielu poszukiwaniach, telefonach udało się przekonać tłumacza z Zakopanego do przyjazdu.*
- *W przypadku języka niemieckiego dopiero dwudziesta osoba z listy tłumaczy przysięgłych zgodziła się sporządzić tłumaczenie.*
- *Wszyscy tłumacze przysięgli i tłumacze odmówili udziału w czynnościach tłumacząc się przebywaniem na urlopach, przebywaniem poza miejscem zamieszkania.*
- *nieaktualne dane telefoniczne lub ich brak w rejestrze;*
- *odmowa udziału w czynnościach ze względu na często zdarzające się przewlekłości w realizacji płatności (wynagrodzenie i koszty dojazdu na miejsce świadczenia usług) oraz konieczność udziału w czynnościach w godzinach wieczornych i nocnych;*
- *trudności z jednoczesnym umówieniem na dany termin czynności stron postępowania i tłumacza;*
- *częsta niedyspozycyjność tłumaczy (w tym tłumaczy z listy tłumaczy przysięgłych);*
- *niechęć tłumaczy do przyjazdu na miejsce zlecenia;*
- *problemy z rozliczeniem kosztów jeśli tłumacz jest spoza listy tłumaczy przysięgłych;*
- *niskie wynagrodzenie za wykonywanie tłumaczeń na potrzeby wymiaru sprawiedliwości;*
- *odległy termin wskazany przez tłumacza, w którym mogłaby być świadczona usługa tłumaczenia;*
- *znaczna odległość od miejsca zamieszkania tłumacza do miejsca wykonania czynności;*
- *trudności z wzywaniem tłumaczy do czynności niecierpiących zwłoki;*
- *trudności ze znalezieniem tłumacza znającego problematykę i słownictwo z zakresu prawa karnego;*

- trudności z wezwaniem tłumacza w celu zapewnienia tłumaczenia w dniu wolnym od pracy;
- zbyt mała liczba biegłych rzadkich języków i związana z tym ich ograniczona dyspozycyjność.

CZYNNIKI MAJĄCE NAJWIĘKSZY WPŁYW NA JAKOŚĆ TŁUMACZENIA W OCENIE PRZEDSTAWICIELI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości zostali poproszeni o wskazanie czynnika/czynników, które w ich ocenie mają największy wpływ na zagwarantowanie wysokiej jakości tłumaczenia w postępowaniu karnym.

Respondenci wymienili następujące czynniki:

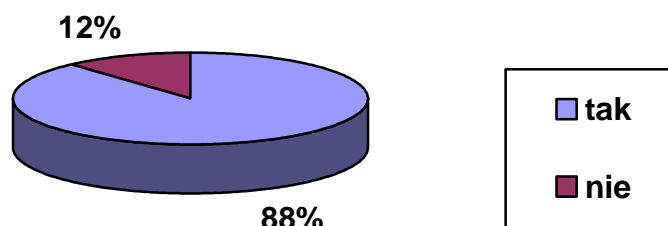
- bardzo dobra dotychczasowa współpraca i kontakt z tłumaczem;
- uzyskanie w jak największym możliwym zakresie informacji o okolicznościach sprawy przed wykonaniem tłumaczenia ustnego;
- specjalizacja tłumaczy wraz z adnotacją w tym zakresie na liście tłumaczy przysięgłych;
- okresowa weryfikacja umiejętności tłumacza;
- obowiązek kształcenia ustawicznego i aktualizacji wiedzy;
- znajomość stosownych pojęć i terminów z zakresu prawa karnego zarówno w języku obcym jak i języku polskim;
- doświadczenie zawodowe (w tym w szczególności w zakresie tłumaczeń na potrzeby postępowania karnego);
- bezstronność tłumacza;
- łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych;
- znajomość różnych rejestrów języka obcego oraz słownictwa specjalistycznego;
- kwalifikacje i kompetencje tłumacza;
- obiektywizm i profesjonalizm tłumacza;
- znajomość zasad postępowania karnego;
- terminowość świadczonych usług;
- chęć współpracy i zaangażowanie ze strony tłumacza;
- dokładność i precyzja przy świadczeniu usług tłumaczenia;
- biegła znajomość języka obcego;
- dłuższy czas wyznaczony tłumaczowi na wykonanie tłumaczenia pisemnego;
- korzystanie z wykwalifikowanych tłumaczy przysięgłych z listy tłumaczy przysięgłych;
- odległość i czas dojazdu na miejsce wykonywania czynności (*Tłumacz który musi dotrzeć np. z Warszawy do Opola będzie zmęczony podróżą, a czynność niejednokrotnie wykonywana jest zaraz po jego przybyciu*).
- odbycie szkoleń z różnych dziedzin fachowych:
 - *Nie wystarczy bowiem, moim zdaniem, posługiwać się odpowiednim zasobem słownictwa, aby oddać np. treść dokumentu.*
 - *Wprowadzenie egzaminu, którego zakres obejmowałby znajomość realiów procesowych oraz podstawowych dziedzin wiedzy pozaprawnej najczęściej występujących w procesie karnym (psychiatria i psychologia, medycyna, kryminalistyka itp.). Dopiero zdanie takiego egzaminu winno umożliwiać dostęp do listy tłumaczy.*

- odbycie podyplomowych studiów dla tłumaczy przysięgłych z zakresu terminologii prawniczej i ekonomicznej;
- znajomość terminologii specjalistycznej (technicznej, informatycznej, medycznej);
- dostosowanie kwestii logistycznych związanych z tłumaczeniem do specyfiki czynności procesowych (mobilność, kontakt telefoniczny);
- precyzja w literalnym tłumaczeniu sformułowań prawnych:
 - *Tłumacze w ustnych i pisemnych tłumaczeniach mylą angielską nazwę szczebli Prokuratury RP. Bardzo często mylone są dwa pierwsze człony (prokuratura rejonowa i okręgowa), co powoduje zamieszanie wśród partnerów zagranicznych. To samo odnosi się do nomenklatury sądów).*
 - *Bardzo często zdarza się, że różni tłumacze powołani do tej samej sprawy tłumaczą to samo słowo całkowicie odmiennie. Najlepszy przykład to „prokuratura okręgowa” – zetknąłem się z trzema wersjami tłumaczenia na język angielski: „district”, „regional” albo „circuit”. Często potem zachodzi konieczność dodatkowego wyjaśniania stronie obcej o jaką to naprawdę jednostkę chodziło.*
- wyższe stawki za tłumaczenie ustne i pisemne oraz terminowość wypłaty wynagrodzenia;
- możliwość korzystania z tłumacza w drodze wideokonferencji np. w przypadku rzadkich języków;
- współpraca z organem powołującym np. w przypadku wyjaśnienia wątpliwości co do istoty instytucji prawnej w konkretnym systemie prawnym;
- znajomość języka potocznego, dialektów i gwar, języka używanego w środowisku przestępczym;
- swoboda występowania przed prokuratorem i sądem;
- profesjonalizm;
- właściwe przygotowanie do czynności przesłuchania przez przesłuchującego (np. przygotowana lista jasnych, krótkich pytań);
- nakreślenie tłumaczowi specyfiki prowadzonego postępowania oraz techniki przesłuchania (kwestia jest szczególnie istotna podczas przesłuchania ofiar gwałtu oraz handlu ludźmi);
- wcześniejsza informacja o przewidywanym czasie tłumaczenia.

WSPÓŁPRACA TŁUMACZY Z PRZEDSTAWICIELAMI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Na pytanie: „Czy tłumacz otrzymał niezbędne informacje dotyczące prowadzonego postępowania karnego (podstawa prawna, czas, miejsce, okoliczności popełnienia czynu)?” 88% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 339

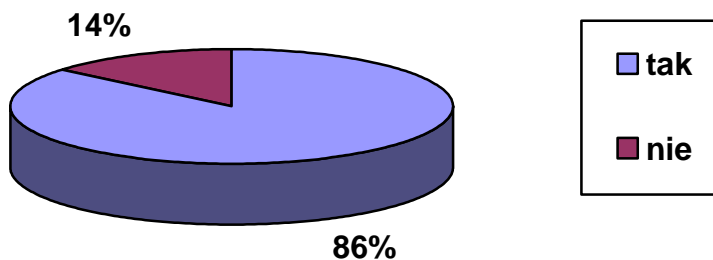

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (12%) wskazali następujące przyczyny:

- było to zbędne dla jakości tłumaczenia;
- tłumacz nie był zainteresowany uzyskaniem tych informacji;
- prowadzący postępowanie nie uznali przekazania tych informacji za istotne:
 - *Do tłumaczenia nie jest to potrzebne.*
 - *Nie ma takiej potrzeby.*
 - *Tłumacz ma tłumaczyć dokument, który podlega tłumaczeniu np. ENA lub tłumaczyć ustne relacje świadków między sądem a nimi. Powinien to potrafić bez konieczności poznawania sprawy merytorycznie.*
 - *Nie uważam, aby było to konieczne do wykonania powierzonego mu zadania. Zadaniem tłumacza jest tłumaczenie symultaniczne lub tłumaczenie dostarczonego tekstu. Okoliczności czynu nie mają tu większego znaczenia, albowiem tłumacz albo dane słowo czy wyrażenie zna, albo nie.*
 - *Postępowania, które prowadziłam dotyczyły drobnych spraw i te informacje nie były tłumaczowi potrzebne.*
 - *Tłumacze zazwyczaj nie otrzymują przed stawieniem się na sali rozpraw żadnych informacji dotyczących postępowania.*
- tajemnica postępowania przygotowawczego/sądowego;
- tłumacz nie otrzymał informacji o wszystkich okolicznościach, gdyż nie było to wskazane ze względu na dobro postępowania.

Na pytanie: „Czy tłumacz otrzymał niezbędne informacje o przewidywanym czasie tłumaczenia ustnego?” 86% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 334

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (14%) wskazali następujące przyczyny:

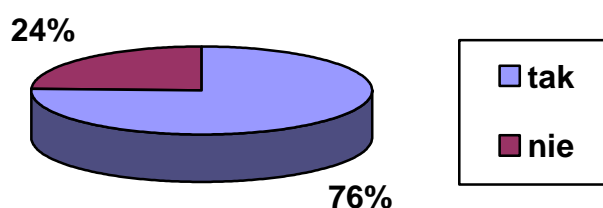
- prowadzący postępowanie nie uznali za stosowne podawania takich informacji;
- czas tłumaczenia uzależniony jest od przebiegu czynności, a nie zawsze możliwe jest określenie czasu jej trwania:
 - *Nie można przewidzieć długości przesłuchania. Strona procesowa musi mieć możliwość swobodnej wypowiedzi.*
 - *Nie sposób przewidzieć, czy oskarżony będzie składał wyjaśnienia oraz jaki będzie przebieg postępowania dowodowego - np. związanego ze stawiennictwem świadków.*

- Przesłuchanie jest czynnością, co do której trudno podać dokładny czas jej trwania, a często przybliżony, zakładany czas czynności w trakcie jej trwania, z uwagi na specyfikę zdarzenia, ulega zmianie.

➤ nie było takiej potrzeby i pytań ze strony tłumacza w tej kwestii.

Na pytanie: „Czy tłumacz w postępowaniu przygotowawczym otrzymał informacje dotyczące sprawy przed wykonaniem tłumaczenia?” 76% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi.

Próba: 308

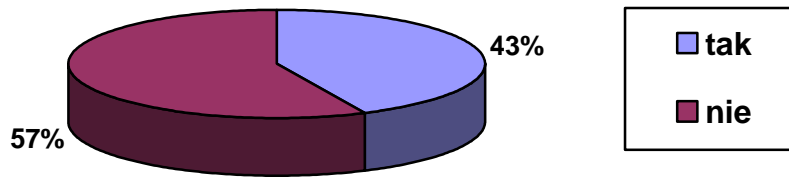

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (24%) wskazali następujące przyczyny:

- tłumacz nie otrzymuje żadnych informacji, ponieważ nie jest stroną postępowania;
- informacje takie nie są udzielane telefonicznie;
- nie było takiej potrzeby;
- *Nie widzę takiej potrzeby, nie jest on organem postępowania, nie jest zgodnie z k.p.k. uprawniony do uzyskiwania jakichkolwiek informacji o sprawie. Jeśli sprawa dotyczy specjalistycznego słownictwa, mogłabym go ewentualnie o tym uprzedzić, żeby wziął odpowiedni słownik.*
- *Do tłumaczenia nie jest to potrzebne i stanowiłoby naruszenie zasad k.p.k. dotyczących zakresu danych jakie wolno udostępniać osobom innym niż strony postępowania.*
- informacje nie są przekazywane, aby tłumacz nie znał przebiegu zdarzenia, aby nie mógł wpływać na przebieg przesłuchania ani sugerować odpowiedzi;
- tajemnica postępowania przygotowawczego;
- jest to zbędne dla wykonania tłumaczenia i jego jakości;
- nie jest to konieczne do prawidłowego wykonania tłumaczenia;
- tłumacz nie prosił o udostępnienie akt;
- nie wymagało tego dobro postępowania;
- tłumacz dowiadyuje się o okolicznościach sprawy w trakcie tłumaczenia;
- czynności nie zawsze są zaplanowane wcześniej.

Na pytanie: „Czy akta sprawy w postępowaniu sądowym zostały udostępnione tłumaczowi przed wykonaniem tłumaczenia?” mniej niż połowa respondentów (43%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 123

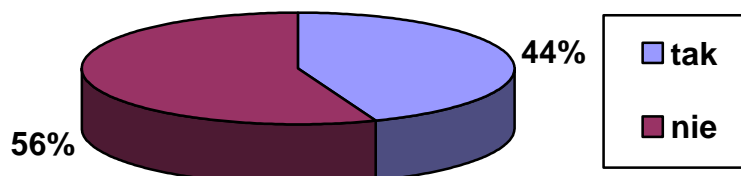

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (57%) wskazali następujące przyczyny:

- tłumacz nie był zainteresowany;
- nie było to konieczne;
- *Zwykle chodzi o tłumaczenie np. aktu oskarżenia, co samo w sobie dotyczy postępowania w sprawie, a także dlatego, że sami tłumacze nigdy (nie spotkałam się z takim żądaniem przez 20 lat pracy) nie zgłaszają takich wniosków. Gdyby tłumacz prosił o udostępnienie akt, np. w sekretariacie, wydałabym na to zgodę.*
- *W mojej ocenie nie zachodzi taka potrzeba, w szczególności przy oczekiwaniu bezstronnego tłumaczenia.*
- charakter spraw nie wymagał tego;
- brak wniosku ze strony tłumacza o udostępnienie akt;
- brak praktyki w tym zakresie;
- poprzestano na ustnym przekazie informacji;
- nie we wszystkich sprawach jest to możliwe (ograniczenia wynikające z braku dostępu do informacji niejawnych);
- nie zawsze czynności są zaplanowane odpowiednio wcześniej, aby było to możliwe.

Na pytanie: „Czy akta w postępowaniu przygotowawczym zostały udostępnione tłumaczowi przed wykonaniem tłumaczenia?” mniej niż połowa (44%) respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 186

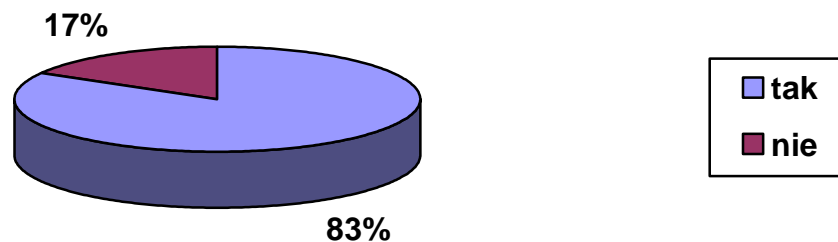

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (56%) wskazali następujące przyczyny:

- brak jest potrzeby znajomości całych akt – wystarczające jest streszczenie najważniejszych okoliczności sprawy;
- nie było takiej potrzeby;
- zbyt obszerne akta i w większości zbędne dla tłumacza;
- brak było podstaw;
- akta były wykorzystywane w trakcie innych czynności;
- tłumacz nie wnioskował o udostępnienie akt;
- w trakcie tłumaczenia tłumacz nie powinien się sugerować treścią innych dowodów;
- było to zbędne do wykonania przez tłumacza zleconych czynności;
- tajemnica służbowa;
- nie wszystkie czynności są zaplanowane odpowiednio wcześniej.

Na pytanie: „Czy przy odczytywaniu pisma procesowego lub innego dokumentu przekazał Pan/przekazała Pani to pismo/dokument tłumaczowi do ręki (technika tłumaczenia a vista)?” 83% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 332

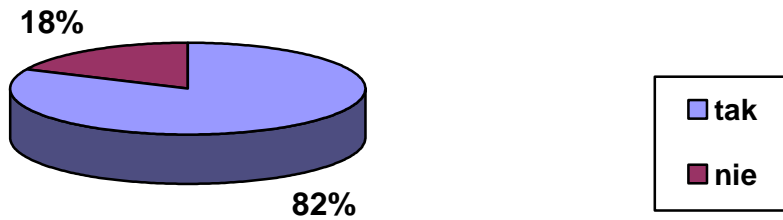

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (17%) wskazali następujące przyczyny:

- powodowałyby to w ocenie świadka/podejznanego utożsamianie tłumacza z organem procesowym;
- nie było takiej potrzeby;
- nie miałem/miałam takiej sytuacji.

Na pytanie: „Czy uważa Pan/Pani, że zajęcia na temat tłumaczenia w postępowaniu karnym w ramach kształcenia sędziów, prokuratorów, adwokatów, funkcjonariuszy policji są potrzebne?” 82% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi, a 18% negatywnej:

Próba: 340

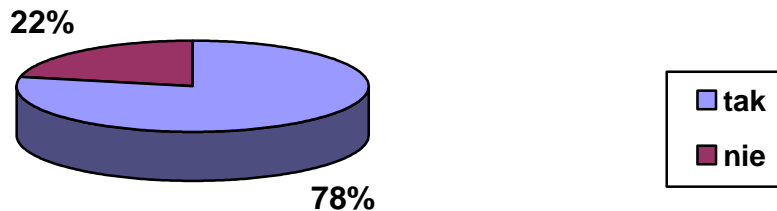

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi wskazali następujące przyczyny:

- brak potrzeby organizacji tego typu szkoleń, gdyż nie jest to skomplikowana materia;
- sporadycznie występujące zjawisko w postępowaniu karnym;
- brak uwag w zakresie pracy tłumaczy;
- zajęcia należałoby przeprowadzić przede wszystkim dla tłumaczy.

Na pytanie: „Czy uważa Pan/Pani, że powyższe zajęcia przyczyniłyby się do podniesienia jakości tłumaczenia w postępowania karnym z udziałem tłumacza?” zdecydowana większość (78%) odpowiedziała „tak”:

Próba: 336

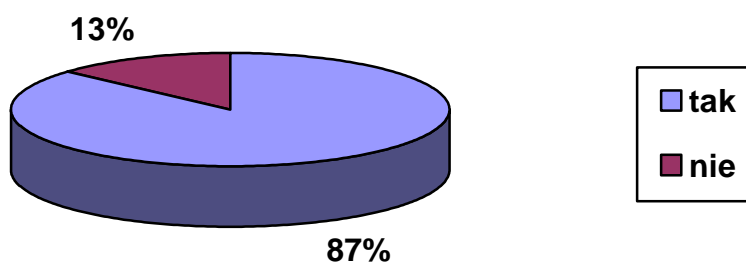
Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (22%) wskazali następujące przyczyny:

- jakość tłumaczenia zależy wyłącznie od znajomości języka obcego (w tym pojęć specjalistycznych) przez tłumacza;
- osoba prowadząca czynności, nieznająca danego języka obcego nie jest w stanie ocenić jakości tłumaczenia;
- brak zastrzeżeń w zakresie pracy z tłumaczem;
- brak bezpośredniego wpływu na jakość tłumaczenia;
- szkolenia powinny być skierowane przede wszystkim do tłumaczy, a nie osób z nimi współpracującymi.

JAKOŚĆ TŁUMACZENIA W OCENIE PRZEDSTAWICIELI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

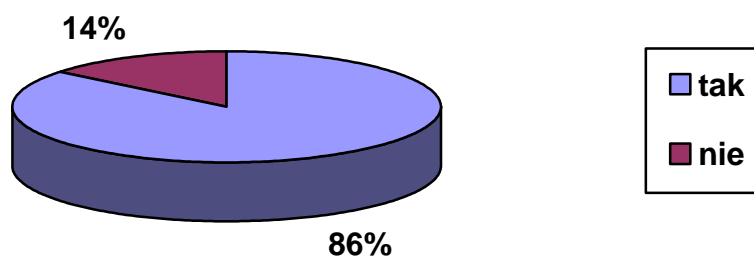
Na pytanie: „Czy tłumacz znał stosowne pojęcia i terminy z zakresu prawa karnego w języku polskim?” zdecydowana większość respondentów (87%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi, a jedynie 13% negatywnej:

Próba: 333

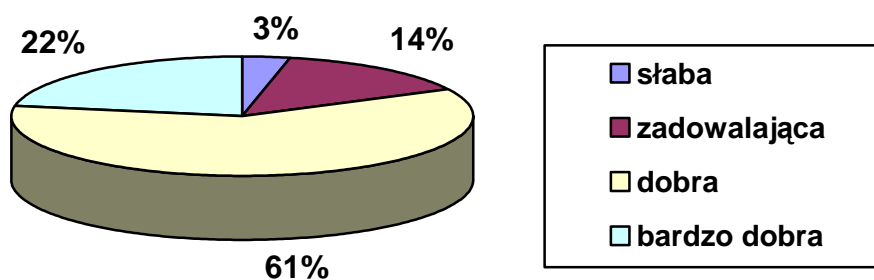
Na pytanie: „Czy tłumacz znał stosowne pojęcia i terminy z zakresu prawa karnego w języku obcym?” zdecydowana większość respondentów (86%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi, a jedynie 14% negatywnej.

Próba: 327

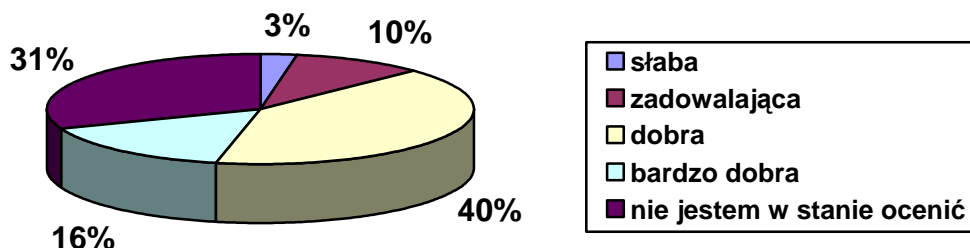
W ocenie 61% respondentów jakość tłumaczenia na język polski była dobra, a w ocenie 22% bardzo dobra. 14% ankietowanych oceniło jakość jako zadowalającą, a 3% jako słabą:

Próba: 331

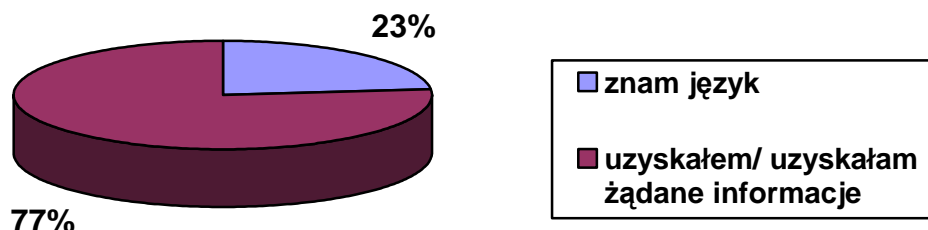
W ocenie 40% respondentów jakość tłumaczenia na język obcy była dobra, a w ocenie 16% bardzo dobra. 31% oceniło jakość jako zadowalającą, a 3% jako słabą. 1/3 ankietyowanych nie była w stanie ocenić jakości ze względu na brak znajomości danego języka obcego.

Próba: 338

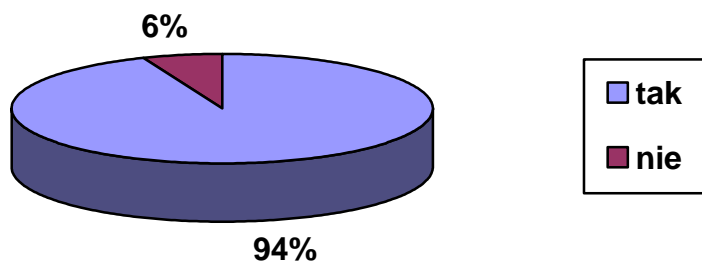
Na pytanie: „W jaki sposób Pan ocenił/Pani oceniła jakość tłumaczenia” 77% respondentów stwierdziło, że uzyskali żądane informacje, a 23% potrafiło dokonać oceny ze względu na znajomość języka obcego.

Próba: 320

Na pytanie: „Czy tłumacz posiadał wystarczające w Pana/Pani ocenie umiejętności, aby wykonać tłumaczenie ustne?” 94% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 337

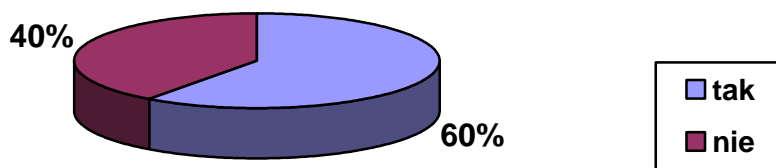

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (6%) wskazali następujące przyczyny:

- brak znajomości terminologii prawniczej w języku polskim i obcym;
- tłumacz był zażenowany drastycznością tłumaczonej wypowiedzi;
- niewystarczająca precyzja, znajomość języka i terminologii procesowej;
- nieznajomość zasad polskiego postępowania karnego;
- kłopoty w tłumaczeniu powstają z przekazaniem informacji o instytucji prawnej nieznannej cudzoziemcowi oraz w przypadku wykonywania tłumaczeń z języka innego niż powszechnie zrozumiąły np. slangu;
- upraszczanie wyjaśnień oskarżonego w sposób zmieniający treść wyjaśnień;
- tłumaczenie nie odzwierciedlało oryginalnej wypowiedzi;
- tłumacz nie był w stanie dokonać tłumaczenia, ponieważ sam nie rozumiał o co chodzi świadkowi.

Na pytanie: „Czy nagrywanie w postępowaniu przygotowawczym przesłuchania z udziałem osoby niewładającej językiem polskim przyczyniłoby się do podniesienia poziomu jakości tłumaczenia?” ponad połowa respondentów (60%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba 318

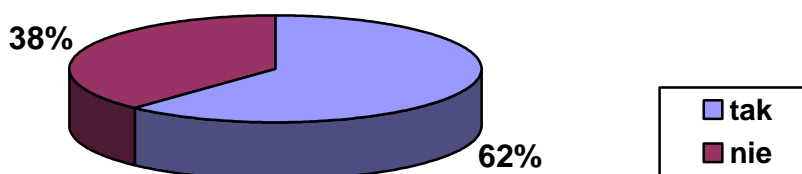
Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (40%) wskazali następujące przyczyny:

- nagrywanie jest tylko jedną z możliwości rejestrowania czynności i nie ma to znaczenia czy stosuje się ją wobec cudzoziemców, czy też obywateli naszego państwa, a jej stosowanie musi być uwarunkowane konkretną sytuacją i potrzebami postępowania;
- jakość tłumaczenia zależy od znajomości języka i umiejętności tłumacza, a nagrywanie nie ma wpływu na wykonywanie tłumaczenia:
 - *Nie ma związku, jeśli tłumacz jest profesjonalistą to tego rodzaju "doping" nie jest mu potrzebny, aby wykonać należyte tłumaczenie. Można natomiast w świetle obowiązujących przepisów k.p.k. utrwalić przesłuchanie obcokrajowca.*
 - *Zmiana sposobu utrwalania czynności procesowej nie wpływa na poprawę jakości tłumaczenia.*
 - *Dla oceny jakości tłumaczenia zwykle przydatna jest znajomość danego języka obcego, samo nagranie niczego nie zmieni, jeśli nie będzie miał kto jakości tłumaczenia zweryfikować.*
 - *Wpis na listę tłumaczy przysięgłych ma gwarantować jakość tłumaczenia i profesjonalizm.*

- Nie dostrzegam związku pomiędzy nagrywaniem przesłuchania i poziomem tłumaczenia. W praktyce nigdy nie spotkałem się z zarzutem, że np. wyjaśnienia oskarżonego zostały źle przetłumaczone i źle zapisane w protokole.
- Powyższe zależy od jakości pracy tłumacza, jeżeli tłumacz posiada bardzo dobre umiejętności, to nagrywanie jest zbędne, w przeciwnym razie należałoby nagrywać każdą czynność procesową, nie tylko z udziałem tłumacza.
- czynności w toku postępowania przygotowawczego są powtarzane przed sądem, wówczas można poprawić ewentualne błędy;
- nagrywanie utrudnia wykonywanie czynności (Z praktyki wynika, że osoby nagrywane "usztynniają" swoją wypowiedź.);
- dodatkowe utrudnienie ze zorganizowaniem odpowiedniego pomieszczenia i sprzętu, a także konieczność udziału w przesłuchaniu kolejnej osoby, która obsługiwałaby sprzęt;
- jest to bez znaczenia, a wywołuje większy stres u osób biorących udział w czynnościach;
- mogłoby być to kłopotliwe dla przesłuchiwanego;
- brak możliwości technicznych;
- nie ma takiej potrzeby;
- spowodowałoby to wydłużenie czynności przesłuchania;
- wzrost kosztów prowadzenia postępowania;
- konieczność wyposażenia jednostek (sądów/prokuratur/komend policji) w urządzenia rejestrujące dźwięk i obraz;
- mogłoby to prowadzić do konieczności powtórzenia czynności w celu odtworzenia tłumaczenia i uzyskania stanowiska osoby obcojęzycznej co do zgodności z jej wypowiedziami;
- w przypadku tłumacza, który profesjonalnie wykonuje swoje obowiązki jest to zbędne;
- dałoby to podstawy do częstego i bezzasadnego kwestionowania czynności z udziałem tłumacza.

Na pytanie: „Czy nagrywanie w postępowaniu sądowym przesłuchania z udziałem osoby niewładającej językiem polskim przyczyniłoby się do podniesienia poziomu jakości tłumaczenia?” ponad połowa (62%) respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi.

Próba: 290

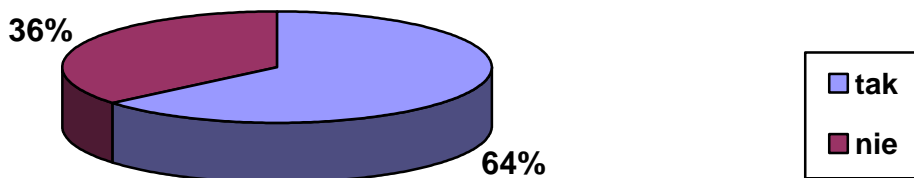

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (38%) wskazali następujące przyczyny:

- zmiana sposobu utrwalania czynności procesowej nie wpływa na poprawę jakości tłumaczenia;
- brak związku między nagrywaniem przesłuchania i poziomem tłumaczenia;
- nie nagrywano dotychczas przesłuchań;
- znaczne wydłużenie wykonywania czynności (uzyskane efekty byłyby niewspółmierne do wydłużenia czasu prowadzenia czynności);
- problem polega nie na braku staranności w tłumaczeniu, ale na braku wiedzy niezbędnej do wykonania dobrego tłumaczenia;
- przy wysokiej jakości tłumaczenia forma przesłuchania nie ma znaczenia;
- tłumacz nawet nie nagrywany tłumaczy najlepiej jak może;
- tłumaczenie powinno odbywać się na bieżąco;
- konieczność zapewnienia dodatkowej osoby obsługującej sprzęt;
- wzrost kosztów postępowania;
- dałoby to podstawy do częstego i bezzasadnego kwestionowania czynności z udziałem tłumacza.

Na pytanie: „Czy nagrywanie w postępowaniu przygotowawczym przesłuchania z udziałem osoby niewładającej językiem polskim przyczyniłoby się do zagwarantowania bezstronności tłumacza?”, ponad połowa (64%) respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 314

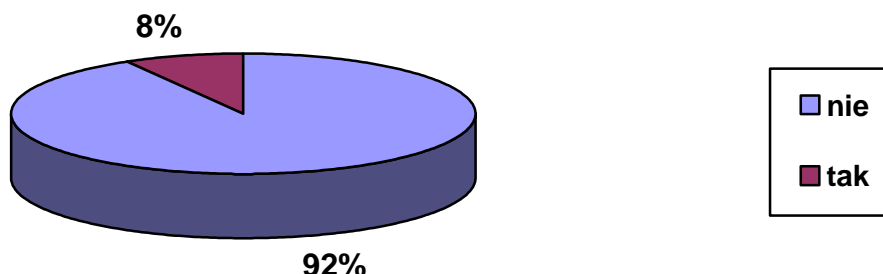

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (36%) wskazali następujące przyczyny:

- tłumacz z założenia powinien być bezstronny bez konieczności nagrywania;
- instytucja tłumacza zakłada jego bezstronność;
- nie ma takiej potrzeby;
- kolejna osoba niebiorąca udziału w postępowaniu musiałaby oceniać jakość tłumaczenia i bezstronność tłumacza;
- brak związku między bezstronnością a nagrywaniem;
- nie ma zastrzeżeń co do bezstronności tłumaczy;
- przedłużenie czasu trwania czynności;
- konieczność wyposażenia instytucji w urządzenia rejestrujące dźwięk i obraz;
- nie nagrywano dotychczas przesłuchań;
- rejestracja nie wpłynie na subiektywne postrzeganie osoby, której zeznania lub wyjaśnienia podlegają tłumaczeniu.

Na pytanie: „Czy kiedykolwiek Pan składał/Pani składała wniosek lub podjęła decyzję o zmianie tłumacza w trakcie postępowania karnego?” zdecydowana większość (92%) respondentów udzieliła negatywnej odpowiedzi:

Próba: 338

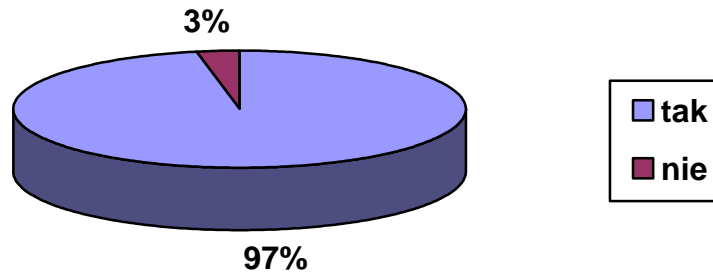
Respondenci, którzy udzieliли pozytywnych odpowiedzi (8%) wskazali następujące przyczyny:

- jakość wykonanego tłumaczenia była niezadowalająca;
- strona niewładająca językiem polskim prosiła o zmianę tłumacza;
- tłumacz nie rozumiał co mówi, wyjaśnia podejrzany;
- długotrwała choroba tłumacza;
- nieusprawiedliwione niestawiennictwo na termin rozprawy;
- kwestionowanie jakości tłumaczenia przez podejrzanego/oskarżonego;
- *Oskarżony kwestionował jakość tłumaczenia, znaczenie wyrazów, choć to dziwne, bo jakoby nie znał języka polskiego. Raczej było to spowodowane negatywnym nastawieniem do osoby tłumacza.*
- tłumacz popełnił przestępstwo;
- tłumacz nie radził sobie z tłumaczeniem, przez co czynność trwała bardzo długo;
- rażące niedotrzymanie terminu wykonania tłumaczenia i brak reakcji na monity;
- tłumacz nie mógł dojechać ze znacznie oddalonej miejscowości;
- tłumacz był niedostępny (w sytuacji wcześniejszego powołania) a zdarzyło się również, że sam wносił o jego niepowołanie;
- tłumacz nie znał pojęć i terminów z zakresu postępowania karnego;
- tłumacz nie znał w wystarczającym stopniu języka obcego;
- tłumacz nie był w stanie sprostać trudnościom związanym z tłumaczeniem;
- poinformowanie w ostatniej chwili o braku możliwości stawiennictwa.

BEZSTRONNOŚĆ TŁUMACZA

Zdecydowana większość respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi (97%) na pytanie „Czy tłumacz był bezstronny?”:

Próba: 340

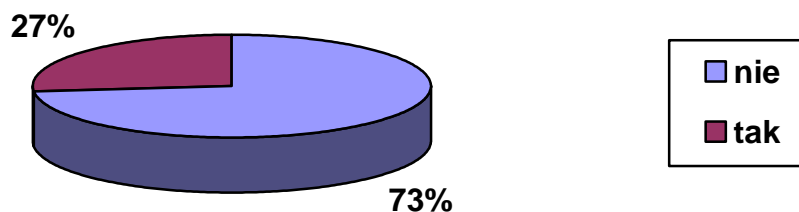
Respondenci, którzy udzieliли negatywnych odpowiedzi (3%) wskazali następujące przyczyny:

- tłumacz nie rozumiał zasad postępowania karnego;
- nie ma możliwości oceny bezstronności jeśli organ postępowania nie włada językiem obcym, w którym zapewnione jest tłumaczenie;
- w jednym przypadku popełnił przestępstwo poplecznictwa ujawniając podejrzanemu treść zeznań po przesłuchaniu;
- tłumacz pozwalał sobie na uwagi co do zasadności sprawy;
- tłumacz pomagał jednej ze stron.

OBSZARY, KTÓRE W OCENIE PRZEDSTAWICIELI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI NALEŻY ZMIENIĆ W CELU PODNIESIENIA JAKOŚCI TŁUMACZENIA

Na pytanie: „Czy są obszary, które w Pana/Pani ocenie można zmienić w celu podniesienia poziomu jakości tłumaczenia w postępowaniu karnym, w tym w szczególności w postępowaniu przygotowawczym?” 2/3 respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi:

Próba: 326

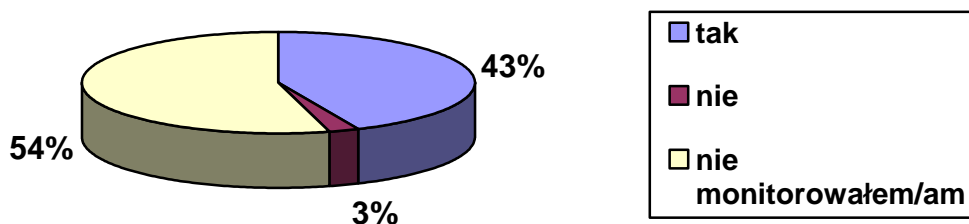
Respondenci, którzy udzielili pozytywnych odpowiedzi (27%) wskazali następujące obszary:

- wprowadzenie szkoleń dla tłumaczy z podstaw procedury karnej;
- wprowadzenie odpłatnych dyżurów tłumaczy najpotrzebniejszych języków;
- ewaluacja tłumaczy oraz ocena rozwoju zawodowego tłumaczy;
- nałożenie na tłumaczy obowiązku ukończenia studiów podyplomowych z tłumaczenia z zakresu terminologii prawniczej i ekonomicznej;
- podniesienie stawek wynagrodzenia w celu zwiększenia jakości wykonywanych usług;
- wprowadzenie specjalizacji wśród tłumaczy (np. w zakresie postępowania karnego);
- wprowadzenie nagrywania przesłuchań celem umożliwienia późniejszej weryfikacji tłumaczenia;
- wyznaczanie dłuższych terminów na wykonanie czynności w przypadku tłumaczenia pisemnego (o ile jest to możliwe);
- dokonanie tłumaczeń urzędowych najważniejszych kodeksów państw UE, z których tłumacze korzystaliby przy tłumaczeniu;
- zwiększenie dostępności tłumaczy w mniejszych miejscowościach (szczególnie w zakresie rzadkich języków);
- organizowanie szkoleń dla tłumaczy z zakresu:
 - języka prawnego i prawniczego (polskiego i obcego);
 - zasad polskiego postępowania karnego;
 - systemów prawa (w szczególności prawa karnego) państw z którymi najczęściej prowadzona jest współpraca;
- umożliwienie złożenia zeznań/wyjaśnień na piśmie w języku ojczystym a następnie zapewnienie tłumaczenia pisemnego;
- współpraca i kontakt tłumacza z prowadzącym lub nadzorującym postępowanie w celu omówienia ewentualnych wątpliwości tłumacza;
- zapewnienie obowiązkowego udziału obrońcy od początku postępowania;
- podniesienie fachowości tłumaczeń z dziedzin specjalistycznych (np. słownictwo medyczne, techniczne);
- zwiększenie dostępności tłumaczy języków bardzo rzadkich;
- przeprowadzenie zajęć warsztatowych dla sędziów/prokuratorów/funkcjonariuszy policji dotyczących prowadzenia postępowania karnego z udziałem tłumacza;
- przygotowanie druków z jednolitymi tłumaczeniami uprawnień/obowiązków stron postępowania lub innych uczestników w zakresie szerszej grupy języków;
- uaktualnianie danych kontaktowych w rejestrze, w tym w szczególności miejsca zamieszkania i telefonu;
- wcześniejsze umożliwienie tłumaczom zapoznania się z aktami sprawy;
- dokładniejsza weryfikacja osób wpisywanych na listę tłumaczy.

WYNAGRODZENIE TŁUMACZY

Na pytanie: „Czy wynagrodzenie za tłumaczenie zostało terminowo wypłacone (najpóźniej w ciągu 1 miesiąca)?” ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że nie monitoruje tej kwestii, 43% udzieliło pozytywnej odpowiedzi, a 3% odpowiedzi negatywnej.

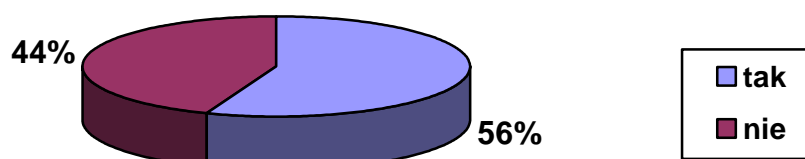
Próba: 338

ZNAJOMOŚĆ ZASAD WYKONYWANIA ZAWODU TŁUMACZA PRZYSIĘGŁEGO PRZEZ PRZEDSTAWICIELI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

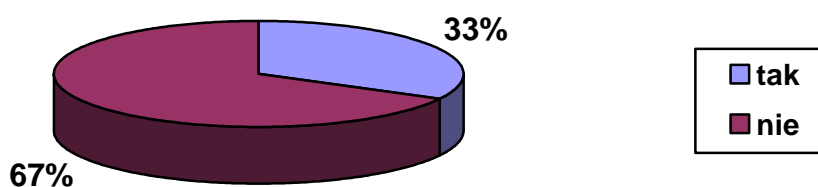
Na pytanie: „Czy zna Pan/Pani zasady wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego wynikające z *Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*?” nieco ponad połowa (56%) respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi, a 44% negatywnej:

Próba: 336

Na pytanie: „Czy zna Pan/ Pani zasady etyki zawodowej określone w *Kodeksie tłumacza przysięgłego*?” większość (67%) respondentów udzieliła negatywnej odpowiedzi, a 33% pozytywnej:

Próba: 336

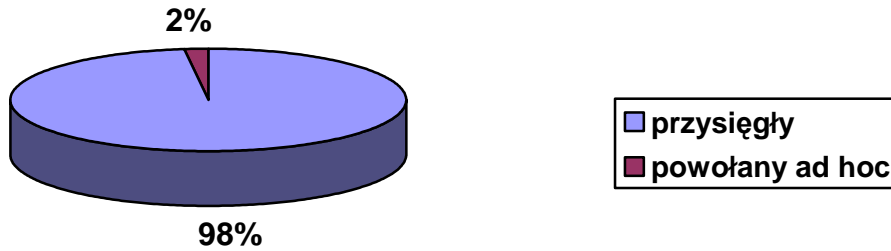

WYNIKI KWESTIONARIUSZA OPRACOWANEGO DLA TŁUMACZY

KATEGORIE RESPONDENTÓW

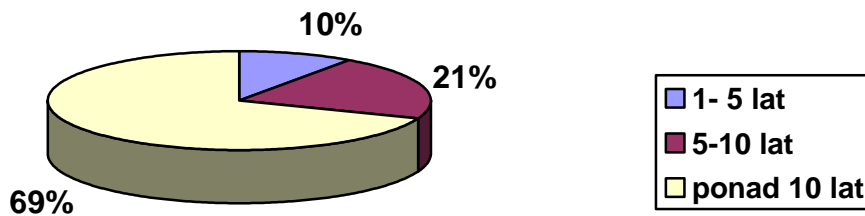
Zdecydowana większość respondentów uczestniczyła w postępowaniu karnym jako tłumacz przysięgły (98%):

Próba: 53

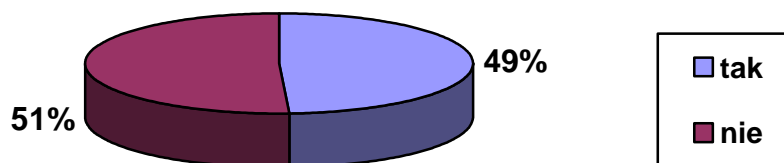
Zdecydowana większość respondentów biorących udział w ankiecie jest tłumaczem przysięgłym ponad 10 lat (69%), 21% między 5-10 lat i jedynie 10% między 1-5 lat. Oznacza to, że zdecydowana większość respondentów uzyskała uprawnienia tłumacza przysięgłego przed wejściem w życie *Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*.

Próba: 52

Na pytanie: „Czy chętnie uczestniczy Pan/Pani w postępowaniu karnym w charakterze tłumacza?” połowa (49%) respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 52

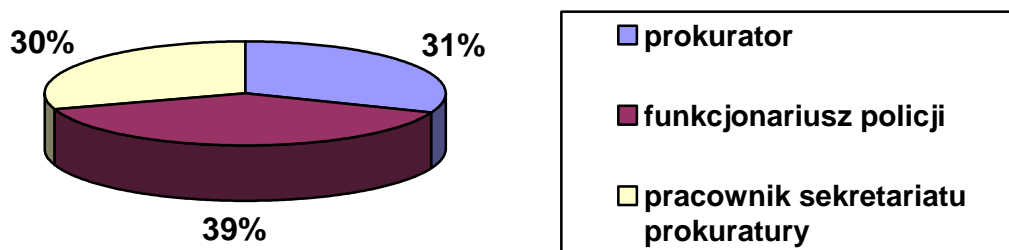

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (51%) wskazali następujące okoliczności:

- niskie stawki za tłumaczenie przy niewspółmiernie wysokim stresie i znacznym stopniu trudności tłumaczenia;
- przewlekłość w wypłacie wynagrodzenia;
- niejasne zasady rozliczania się z sądami i innymi instytucjami państwowymi w przypadku, gdy tłumacz jest zobligowany do wystawiania faktury VAT;
- praca w godzinach nocnych;
- praca w warunkach silnego stresu;
- brak wyższych stawek za natychmiastowe stawiennictwo;
- przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości nie udzielają informacji o tym, czego będzie dotyczyć rozprawa, przez co nie ma możliwości przygotowania słownictwa ze specjalistycznej dziedziny (np. słownictwo techniczne, medyczne, ekonomiczne);
- brak komfortowych warunków do pracy (np. możliwość sporządzania notatek);
- niedostosowywanie przez prowadzącego postępowanie rejestru języka do osób dla których wykonywane jest tłumaczenie;
- częste zmiany terminów świadczenia usług;
- duża odpowiedzialność.

Na pytanie: „Kto wzywa Pana/Panią do udziału w postępowaniu przygotowawczym?” 39% respondentów odpowiedziało, że jest to funkcjonariusz policji, 31% prokurator, 30% pracownik sekretariatu prokuratury:

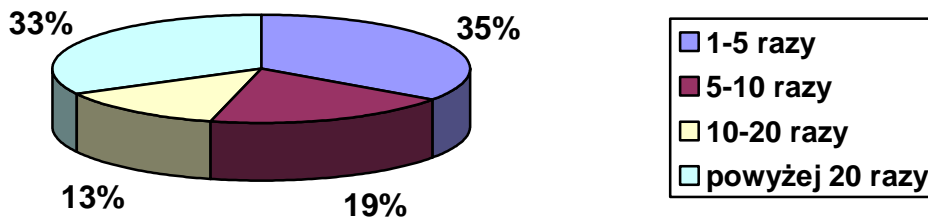
Próba: 52

CZĘSTOTLIWOŚĆ UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU KARNYM W CHARAKTERZE TŁUMACZA

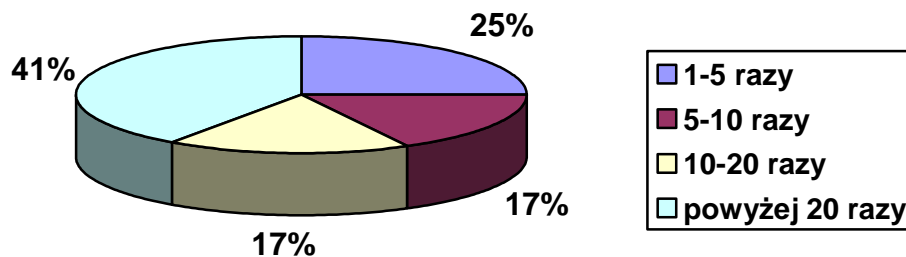
Na pytanie: „Ile razy uczestniczył Pan/uczestniczyła Pani w postępowaniu przygotowawczym w ciągu ostatnich 3 lat (wg liczby wpisów do repertorium tłumacza przysięgłego)?” 33% respondentów odpowiedziało, że ponad 20 razy, 13% między 10 a 20 razy, 19% między 5-10 razy i 35% między 1-5 razy.

Próba: 52

Na pytanie: „Ile razy uczestniczył Pan/uczestniczyła Pani w postępowaniu sądowym w ciągu ostatnich 3 lat (wg liczby wpisów do repertorium tłumacza przysięgłego)?” 41% respondentów odpowiedziało, że ponad 20 razy, 17% między 10 a 20 razy, 17% między 5-10 razy i 25% między 1-5 razy.

Próba: 52

JAKOŚĆ TŁUMACZENIA W POSTĘPOWANIU KARNYM W OCENIE TŁUMACZY

Tłumacze zostali poproszeni o wskazanie czynnika/czynników, które w ich ocenie mają największy wpływ na zagwarantowanie wysokiej jakości tłumaczenia w postępowaniu karnym.

Respondenci wskazali następujące czynniki:

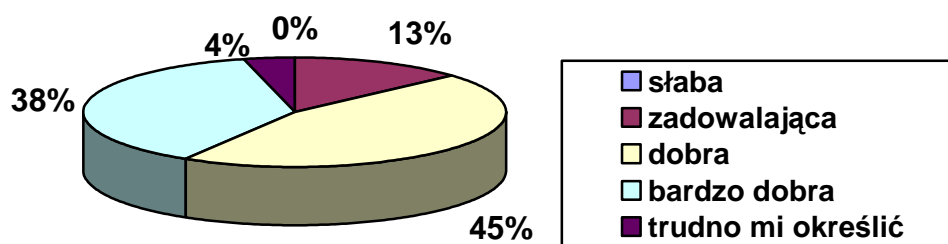
- nagłośnienie sali;
- umiejętność współpracy sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji z tłumaczami;
- sposób przekazu informacji przez sędziego (przejrzyste i jasne prowadzenie rozprawy przez sędziego);

Jeżeli tłumacz stara się wiernie przełożyć komunikat sędziego, spotyka się bardzo często, zwłaszcza u osób z Azji, z niezrozumieniem treści komunikatu. Tłumacz jest zmuszony przekształcać tego rodzaju komunikat na komunikat o niskim stopniu skomplikowania znaczeń, opierając się na swojej wiedzy oraz prawidłowej interpretacji wypowiedzi członka składu sędziowskiego.

- rozmowa z sędzią oraz ze stronami przed rozpoczęciem przewodu celem zapoznania się z językiem osób tłumaczonych;
- ustalenie strategii tłumaczenia (np. zdanie po zdaniu, tłumaczenie dłuższych odcinków);
- warunki pracy tłumacza (prawo do napojów, do krzesła, do zerknięcia do słownika);
- znajomość słownictwa specjalistycznego;
- możliwość zapoznania się z przedmiotem sprawy przed rozprawą, w tym z aktami postępowania;
- kształcenie w zakresie systemów prawnych państw, których języki się tłumaczy;
- wynagrodzenie (zbyt niskie stawki za usługi tłumaczenia);
- odpowiednie tempo wypowiedzi wszystkich uczestników procedury;
- w miarę możliwości dawanie do dyspozycji tłumacza podczas tłumaczenia dokumentów w formie pisemnej (tłumaczenie a vista);
- możliwość świadczenia usług w tej samej sprawie przez tego samego tłumacza;
- w przypadku dłuższych tłumaczeń ustnych zapewnianie 2- 3 tłumaczy;
- oficjalne tłumaczenia najważniejszych kodeksów;
- profesjonalizm;
- doświadczenie;
- postawa uczestników postępowania (np. oskarżony nie zawsze współpracuje z tłumaczem udając, że nie rozumie treści pytań);
- biegła znajomość języka obcego;
- znajomość przedmiotu postępowania;
- dostęp do specjalistycznych szkoleń;
- znajomość terminologii prawniczej w języku polskim i obcym;
- znajomość zasad postępowania karnego;
- kształcenie ustawiczne tłumaczy;
- stosowanie zasad kodeksu etyki zawodowej;
- uwzględnianie różnic kulturowych.

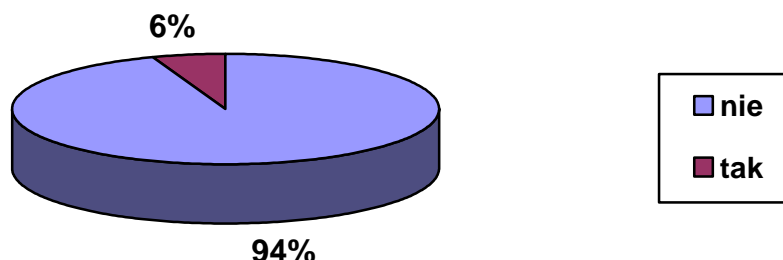
W ocenie respondentów jakość ich tłumaczenia ustnego jest w 38% bardzo dobra, w 45% dobra, w 13% zadowalająca, a 4% stwierdziło, że jest to trudne do określenia:

Próba: 52

Na pytanie: „Czy osoba prowadząca postępowanie przygotowawcze była kiedykolwiek niezadowolona z Pana/Pani pracy w odniesieniu do tłumaczenia ustnego?” zdecydowana większość respondentów udzieliła negatywnej odpowiedzi (94%):

Próba: 51

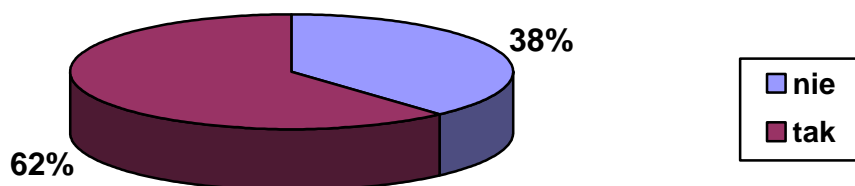

Respondenci, którzy udzieliли pozytywnych odpowiedzi (6%) wskazali następujące okoliczności:

- postawa prowadzącego postępowanie: *Osoba prowadząca postępowanie używała wyrażen powszechnie uznawanych za obraźliwe, na co jej zwracałem uwagę, a wreszcie odmówiłem tłumaczenia, ponieważ obrażała ona podejrzanego.*
- osoba prowadząca postępowanie mówiła bardzo szybko nie robiąc wystarczających przerw dla tłumacza;
- osoba prowadząca postępowanie nie potrafiła we właściwy sposób przeprowadzić czynności.

Na pytanie: „Czy napotkał Pan/napotkała Pani trudności, które miały wpływ na jakość tłumaczenia ustnego?” 38% respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi:

Próba: 51

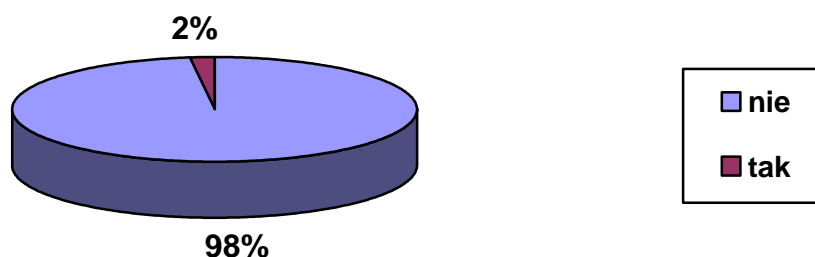
Respondenci, którzy udzieliли pozytywnych odpowiedzi (62%) wskazali następujące trudności:

- niezrozumiały sposób formułowania wniosków/pytań przez funkcjonariuszy, pracowników sądu i prokuratury;
- brak możliwości wcześniejszego zapoznania się z aktami sprawy;

- używanie slangu przez oskarżonego;
- twierdzenie przez oskarżonego, że nie rozumie tłumacza;
- wykonywanie tłumaczenia z języka i na język, który nie jest językiem ojczystym osoby składającej zeznania lub wyjaśnienia, następnie tłumaczone, ze względu na niewystarczającą znajomość tego języka na potrzeby postępowania karnego;
- bardzo szybka i niewyraźna wypowiedź takiej osoby;
- złe nagłośnienie;
- agresywne zachowywanie się przewodniczącego składu sędziowskiego;
- chaotyczność wypowiedzi wymagających tłumaczenia;
- idiolekt osoby, której wypowiedzi były tłumaczone;
- nieuwzględnianie przerw w celu wykonania tłumaczenia;
- specjalistyczna terminologia języka prawnego i prawniczego;
- brak wcześniejszego dostępu do akt sprawy, co uniemożliwiało przygotowanie się do rozprawy (szczególnie w przypadku znacznego stopnia skomplikowania sprawy).

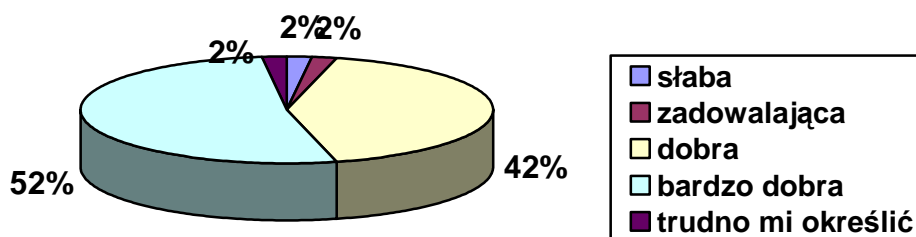
Na pytanie: „Czy osoba prowadząca postępowanie karne była kiedykolwiek niezadowolona z Pana/Pani pracy w odniesieniu do tłumaczenia pisemnego?” zdecydowana większość (98%) udzieliła negatywnych odpowiedzi:

Próba: 51

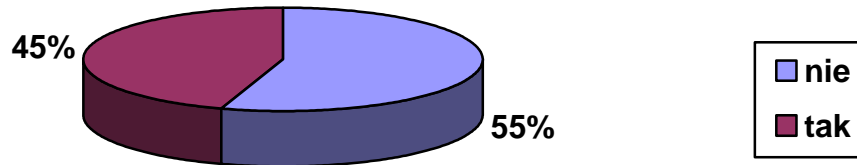
Na pytanie: „Jaka w Pana/Pani opinii jest jakość tłumaczonych przez Pana/Panią dokumentów na potrzeby postępowania przygotowawczego?” 52% respondentów oceniło jakość jako bardzo dobrą, 42% jako dobrą, 2% zadowalającą, 2 słabą, a 2% stwierdziło, że jest to trudne do określenia.

Próba: 52

Na pytanie: „Czy napotkał Pan/napotkała Pani na trudności, które miały wpływ na jakość tłumaczenia pisemnego?” 55% respondentów udzieliło negatywnych odpowiedzi:

Próba: 51

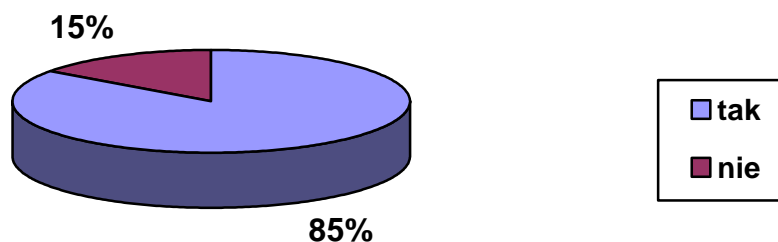
Respondenci, którzy udzieliли pozytywnych odpowiedzi wskazali następujące okoliczności:

- niezrozumiały sposób formułowania wniosków przez funkcjonariuszy policji, pracowników sądu i prokuratury;
- nieczytelność dokumentu przekazanego do tłumaczenia oraz słaba jakość wykonywanych kopii dokumentów;
- specjalistyczne słownictwo;
- w przypadku tłumaczeń pisemnych błędy składniowe, zbyt długie i zawile zdania;
- brak konsekwencji terminologicznej;
- stosowanie niejednoznacznych lub niewyjaśnionych skrótów;
- brak precyzji sformułowań, co rodzi wątpliwości interpretacyjne i wymusza opatrzenie tekstu tłumaczenia uwagą;
- niestarannie przygotowane przez organy formularze częściowo wypełniane odręcznie;
- zbyt krótki termin na wykonanie tłumaczenia pisemnego;
- różne tłumaczenia nazw instytucji;
- trudności ze zrozumieniem tekstu źródłowego przez brak kropki lub przecinka, lub przez błąd ortograficzny.

WSPÓŁPRACA Z PRZEDSTAWICIELAMI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Na pytanie: „Czy zwracał się Pan/zwracała się Pani o udzielenie informacji na temat sprawy, aby móc odpowiednio przygotować się do tłumaczenia w postępowaniu przygotowawczym?” zdecydowana większość respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi (85%):

Próba: 53

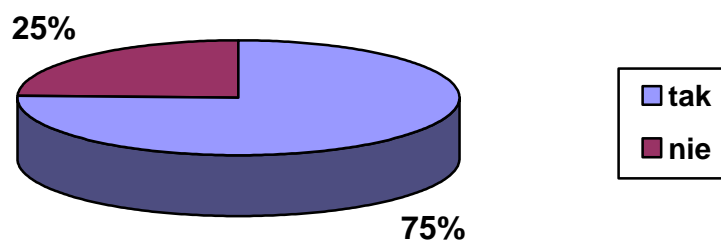

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (15%) wskazali następujące okoliczności:

- doświadczony tłumacz nie odczuwa potrzeby zapoznania się z aktami przed wykonaniem tłumaczenia;
- brak czasu i możliwości na wcześniejsze zapoznanie się z materiałem z akt (wezwanie w trybie pilnym);
- stawki ustawowe nie dają możliwości zarezerwowania dodatkowego czasu na przygotowanie się do sprawy.

Na pytanie: „Czy zwracał się Pan/zwracała się Pani o dostęp do akt sprawy, aby móc odpowiednio przygotować się do tłumaczenia w postępowaniu sądowym?” większość respondentów (75%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 53

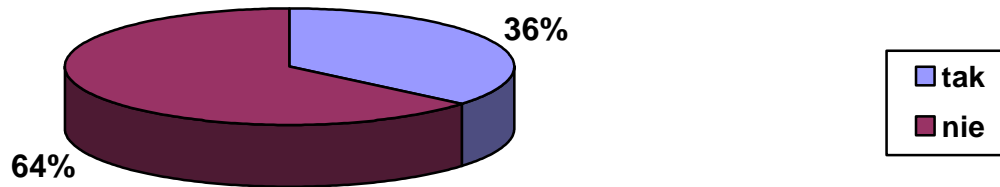

Respondenci, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi (25%) wskazali następujące okoliczności:

- znaczna odległość miejsca zamieszkania od sądu;
- brak wiedzy na temat możliwości wnioskowania o dostęp do akt;
- brak czasu i możliwości;
- nie było to konieczne;
- wystarczyła ustna konsultacja;
- stawki ustawowe nie dają możliwości zarezerwowania dodatkowego czasu na przygotowanie się do sprawy.

Na pytanie: „Czy przy odczytywaniu przez sędziego, adwokata, pełnomocnika, prokuratora pisma procesowego lub innego dokumentu otrzymał Pan/otrzymała Pani to pismo/dokument do ręki (technika tłumaczenia a vista)?” 36% ankietowanych udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 50

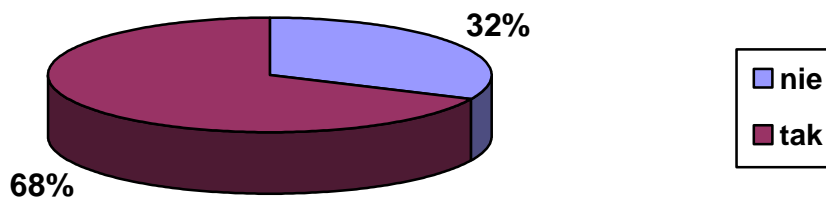
Respondenci, którzy udzieliли negatywnych odpowiedzi (64%) wskazali następujące okoliczności:

- tak zdecydował sędzia prowadzący rozprawę;
- należy się jednoznacznie tego domagać, ale w zasadzie problemu tego nie rozumieją prowadzący postępowanie;
- najczęściej nie ma przewidzianego dodatkowego egzemplarza dla tłumacza;
- nie jest to konieczne;
- nigdy nie stosowano takiej praktyki przez organy wymiaru sprawiedliwości;
- przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości nie widzą w takiej sytuacji potrzeby przekazywania dokumentu tłumaczowi: *panuje przekonanie, że tłumacz wszystko wie i powinien znać*;
- nie zawsze można przewidzieć które strony akt będą odczytywane.

OBSZARY, KTÓRE W OCENIE TŁUMACZY NALEŻY ZMIENIĆ W CELU PODNIESIENIA JAKOŚCI TŁUMACZENIA

Na pytanie: „Czy są obszary, które w ocenie Pana/Pani można zmienić w celu podniesienia poziomu jakości tłumaczenia w postępowania karnym, w tym w szczególności w postępowaniu przygotowawczym?” 32% respondentów udzieliło negatywnych odpowiedzi:

Próba: 50

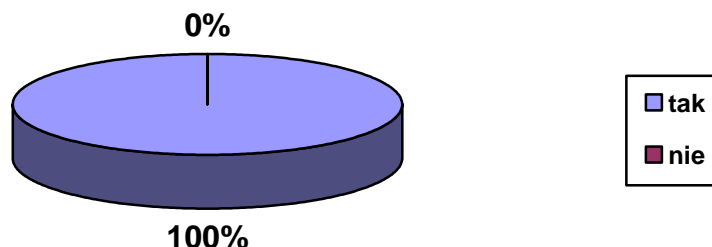
Respondenci, którzy udzielili pozytywnych odpowiedzi (68%) wskazali następujące obszary:

- przygotowanie jednolitych w całym kraju formularzy (np. protokół zatrzymania osoby, pouczenie o prawach, dokumenty dotyczące podjęcia lub odmowy wszczęcia dochodzenia) w różnych wersjach językowych;
- dostępność polskich kodeksów przetłumaczonych na języki obce;
- podniesienie stawek za wykonywanie tłumaczeń na potrzeby wymiaru sprawiedliwości;
- praktyczne kursy i szkolenia np. w postaci symulacji przesłuchania na etapie postępowania przygotowawczego lub symulacji rozprawy/posiedzenia;
- możliwość kontaktu ze zleceniodawcą/autorem tekstu w przypadku wątpliwości;
- podniesienie świadomości czym jest tłumaczenie i na czym polega jego specyfika u przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości;
- stworzenie grupy wyspecjalizowanych tłumaczy;
- wcześniejsze udostępnianie akt celem przygotowania się do tłumaczenia oraz informowanie o planie przebiegu rozprawy sądowej;
- szkolenia z mniej popularnych języków;
- wspólne szkolenia dla tłumaczy i uczestników postępowania karnego;
- poprawa warunków pracy tłumacza.

ZNAJOMOŚĆ ZASAD WYKONYWANIA ZAWODU TŁUMACZA PRZYSIĘGŁEGO

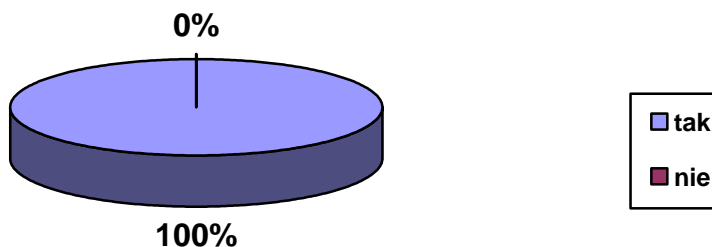
Na pytanie: „Czy zna Pan/Pani zasady wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego wynikające z *Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*?” 100% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 52

Na pytanie: „Czy zna Pan/Pani zasady etyki zawodowej określone w *Kodeksie tłumacza przysięgłego*?” 100% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

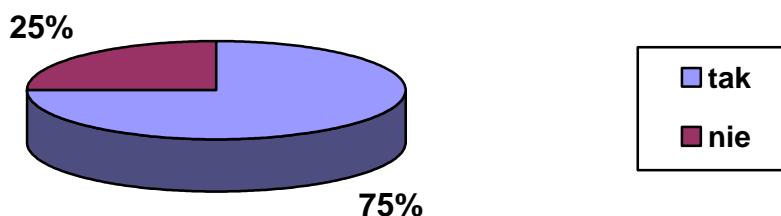
Próba: 52

KSZTAŁCENIE USTAWICZNE TŁUMACZY

Na pytanie: „Czy w ostatnich trzech latach brał Pan/brała Pani udział w szkoleniach tłumaczy?” 75% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 52

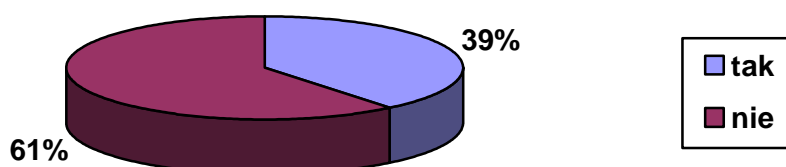

Respondenci, którzy udzieliли negatywnych odpowiedzi (25%) wskazali następujące okoliczności:

- w przypadku doświadczonych tłumaczy szkolenia nie są konieczne;
- brak czasu;
- brak szkoleń z danego języka (języki rzadkie i bardzo rzadkie);
- brak środków finansowych;
- częste wyjazdy służbowe;
- szkolenia organizowane są w większych miejscowościach, co związane jest ze znacznymi nakładami finansowymi;
- sytuacja osobista (np. choroba członka rodziny).

Na pytanie: „Czy oferta szkoleń z zakresu specjalistycznych tłumaczeń dla tłumaczy sądowych jest wystarczająca?” 39% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 51

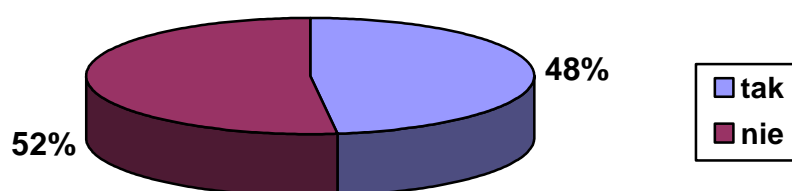
Respondenci, którzy udzieliли negatywnych odpowiedzi (61%) wskazali następujące przyczyny:

- brak szkoleń z języków rzadkich i bardzo rzadkich;
- brak wspólnych szkoleń z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości;
- brak zainteresowania władz odpowiednim przygotowaniem do zawodu;

- brak szkoleń on – line (większość szkoleń organizowana jest w dużych miastach);
- kształcenie ustawiczne jest kosztowne, a wynagrodzenia za tłumaczenia zbyt niskie: *Kiedy opowiadam studentom o wymogach stawianych przed tłumaczami, to słuchają z należnym zainteresowaniem. Później tylko, kiedy pada pytanie o godzinowe rozliczenie pracy tłumacza, są zdziwieni, że wymagania stawiane tej grupie zawodowej nie znajdują odzwierciedlenia w honorariach.*

Na pytanie: „Czy jakość szkoleń z zakresu specjalistycznych tłumaczeń dla tłumaczy sądowych jest Pana/Pani zdaniem odpowiednia?” 48% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi:

Próba: 48

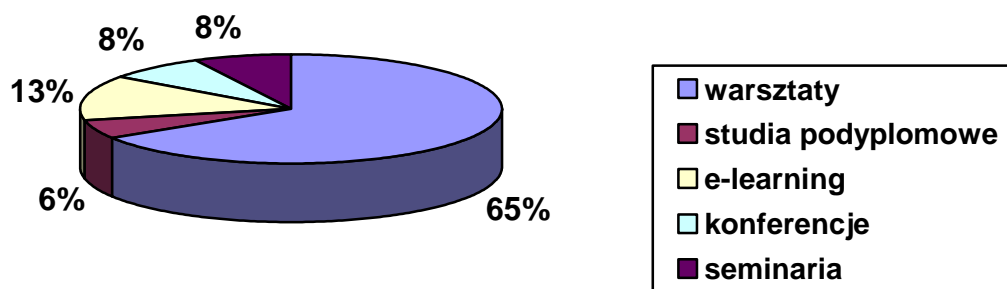

Respondenci, którzy udzieliли negatywnych odpowiedzi wskazali następujące przyczyny:

- brak osób kompetentnych prowadzących szkolenia z języków rzadkich;
- brak zrozumienia specyfiki zawodu przez prowadzących szkolenia;
- jakość jest bardzo zróżnicowana (szkolenia o wysokiej jakości są drogie i trudno dostępne);
- sposób prowadzenia zajęć jest mało interesujący;
- trudności ze znalezieniem ofert szkoleń.

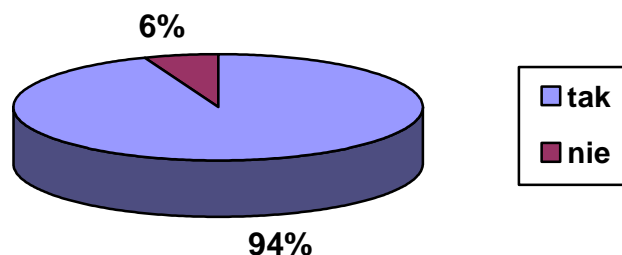
Na pytanie: „Które formy kształcenia ustawicznego w zakresie specjalistycznych tłumaczeń dla tłumaczy sądowych Pan/Pani preferuje?” najczęściej respondentów wskazało na warsztaty (65%), następnie e-learning (13%), konferencje i seminaria (po 8%) i studia podyplomowe (6%).

Próba: 53

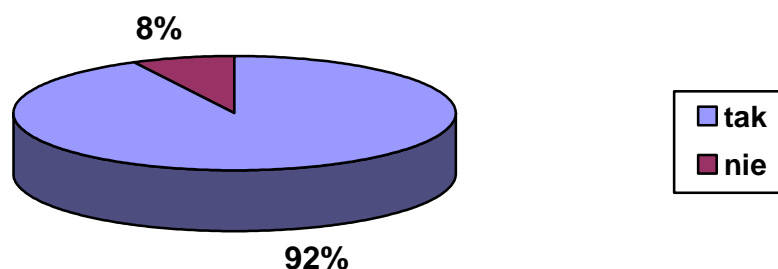
Na pytanie: „Czy uważa Pan/Pani, że zajęcia w ramach doskonalenia zawodowego dotyczące zasad współpracy z sędziami, prokuratorami, adwokatami, funkcjonariuszami policji przy prowadzeniu postępowania karnego z udziałem tłumacza są potrzebne?” zdecydowana większość respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi (94%), a jedynie 6% ankietowanych stwierdziło, że tego typu zajęcia nie są potrzebne.

Próba: 52

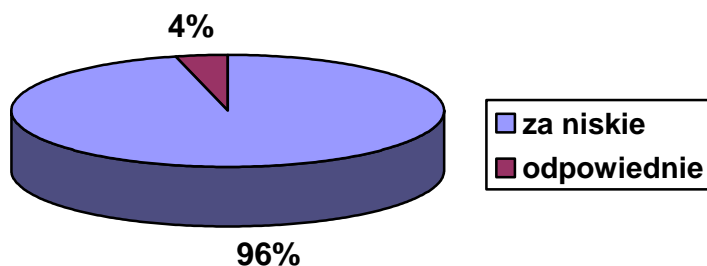
Na pytanie: „Czy uważa Pan/Pani, że powyższe zajęcia przyczynią się do podniesienia efektywności współpracy tłumaczy z sędziami, prokuratorami, adwokatami, policjantami i jakości tłumaczenia?” zdecydowana większość respondentów (92%) udzieliła pozytywnej odpowiedzi, a jedynie 8% ankietowanych udzieliło odpowiedzi negatywnej:

Próba: 53

Na pytanie dotyczące stawek za tłumaczenie przewidzianych w *Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego* zdecydowana większość respondentów (96%) odpowiedziała, że są one za niskie, a jedynie 4% respondentów uznało je za odpowiednie.

Próba: 52

ZALECENIA NT. USUNIĘCIA TRUDNOŚCI W ZAPEWNIENIU WYSOKIEJ JAKOŚCI TŁUMACZENIA W POSTĘPOWANIU KARNYM

Problem: dyspozycyjność tłumaczy

Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości zwrócili uwagę na trudności z dostępnością tłumaczy, w szczególności posługujących się językami rzadkimi i bardzo rzadkimi takimi jak: rumuński, wietnamski, chiński, litewski, gruziński, estoński, łotewski, kurdyjski, niderlandzki, szwedzki, słoweński, arabski, ukraiński, bułgarski, norweski, koreański, romski, ormiański. Dyspozycyjność tłumacza oraz szybkość stawiennictwa ma szczególne znaczenie na etapie postępowania przygotowawczego z uwagi na ograniczenia czasowe na dokonanie niektórych czynności procesowych, między innymi na podstawie art. 244 §3 i §3, art. 248 §1 i §2, art. 275a §1, art. 308 §1 i §2 k.p.k. W takich sytuacjach funkcjonariusze policji oraz prokuratorzy decydują się na wezwanie tłumacza władającego potrzebnym językiem obcym zamieszkującego w najbliższej odległości od jednostki (komendy policji lub prokuratury). O ile w odniesieniu do języków obcych często używanych tj. angielski, francuski, rosyjski, niemiecki problem z dostępnością występuje nieco rzadziej, o tyle w odniesieniu do języków rzadkich i bardzo rzadkich niedostępność tłumacza danego języka w terminie, w którym ma być dokonana czynność lub brak tłumacza danego języka na liście tłumaczy przysięgłych skutkują przedłużeniem postępowania lub nawet brakiem możliwości dokonania danej czynności (np. niemożność przesłuchania zatrzymanego w ciągu 48 godzin.). Pomimo, iż w większości przypadków (86% ankietowanych) przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości decydują się na wezwanie tłumacza przysięgłego, w sytuacji braku jego dyspozycyjności niejednokrotnie do przeprowadzenia czynności wzywa się tłumacza nieprzysięgłego. Z uwagi na brak jakichkolwiek wymogów formalnych w odniesieniu do tłumaczy nieprzysięgłych dotyczących kwalifikacji, umiejętności i kompetencji w zakresie wykonywania tłumaczeń na potrzeby wymiaru sprawiedliwości, jakość świadczonych usług może okazać się w niektórych przypadkach niewystarczająca do zagwarantowania prawidłowego przebiegu czynności. Ponadto, należy zwrócić uwagę, iż w przypadku konieczności wezwania tłumacza z miejscowości odległej od miejsca wykonania usługi tłumaczenia znacznemu skróceniu ulega czas przeznaczony na przeprowadzenie czynności oraz znacznie wzrastają koszty dojazdu, w niektórych wypadkach przekraczając koszt samego tłumaczenia. Konieczność odbycia kilkugodzinnego dojazdu przez tłumacza do miejsca wykonania usługi nie pozostaje bez wpływu na możliwość dokonania precyzyjnego, sprawnego tłumaczenia z zachowaniem wysokiej jakości. Tłumacz może być zmęczony długą podróżą, a czynności są najczęściej wykonywane bezpośrednio po jego przybyciu.

Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości wskazali również na trudności z dyspozycyjnością tłumaczy w związku z odmową wykonania tłumaczenia ze względu na następujące okoliczności: brak czasu, inne zaplanowane wcześniej zajęcia, pracę zawodową, względy osobiste, chorobę, urlop.

Zalecenia:

Należy wprowadzić możliwość dokonywania tłumaczenia na odległość za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, gwarantujących odpowiednią jakość przekazu informacji w celu zwiększenia dostępności tłumaczy, w tym w szczególności tłumaczy języków rzadkich i bardzo rzadkich. Pozwoliłoby to na wyeliminowanie konieczności dojazdu tłumacza na miejsce wykonywania czynności, co w konsekwencji umożliwiłoby szybsze przeprowadzenie czynności z udziałem tłumacza w przewidzianych przez przepisy k.p.k.

terminach, a także zwiększenie dostępności tłumaczy przez potencjalną możliwość wezwania każdego tłumacza na terenie kraju. Rozwiązanie to pozwoliłoby na unikanie sytuacji, w których wzywany jest jakikolwiek tłumacz wyłącznie ze względu na znajomość danego języka obcego bez odpowiedniego przygotowania w zakresie znajomości terminologii języka prawnego i prawniczego z zakresu postępowania karnego w języku polskim i obcym, zasad postępowania karnego oraz technik wykonywania tłumaczenia. Niewątpliwie wzywanie przede wszystkim wykwalifikowanych i doświadczonych tłumaczy niezależnie od miejsca zamieszkania pozwoliłoby na dokonywanie czynności z zagwarantowaniem wysokiej jakości tłumaczenia, a w konsekwencji prawidłowości przebiegu postępowania.

Problem: wynagrodzenie tłumaczy

Zarówno przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości jak i tłumacze uważają, że stawki wynagrodzenia tłumacza przysięgłego przewidziane w *Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagradzania za czynności tłumacza przysięgłego* są zbyt niskie, co przekłada się na trudności z dostępnością tłumaczy. W praktyce oznacza to, że osoby posiadające wysokie kwalifikacje oraz doświadczenie w zakresie tłumaczeń języka prawnego oraz prawniczego, w tym specjalizujący się w tłumaczeniach z prawa karnego, niechętnie wykonują tłumaczenia na potrzeby wymiaru sprawiedliwości preferując wykonywanie tłumaczeń o charakterze komercyjnym. Zbyt niskie wynagrodzenie ogranicza możliwości podejmowania kształcenia o charakterze specjalistycznym, zarówno w zakresie tłumaczeń jak i innych dziedzin istotnych dla przebiegu postępowania karnego. Tłumacze zwrócili uwagę, że zazwyczaj szkolenia wysoce specjalistyczne organizowane są w dużych miastach, głównie w Warszawie, a konieczność poniesienia kosztów zakwaterowania i dojazdu znacznie podnosi ich całkowity koszt. Niejednokrotnie z powodu niskich stawek tłumacze zmuszeni są do podejmowania kolejnego, dodatkowego zatrudnienia, co znacznie ogranicza ich dyspozycyjność w celu świadczenia usług na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości. Ponadto, tłumacze zwrócili również uwagę, iż rozporządzenie nie przewiduje wyższych stawek za natychmiastowe stawiennictwo w przypadku tłumaczenia ustnego, za pracę w dni wolne od pracy oraz za pracę w godzinach nocnych. Wątpliwości pojawiają się także przy interpretacji §3 ust. 1 ww. rozporządzenia, gdyż nie wszystkie jednostki uznają tekst sporządzony w języku prawnym lub prawniczym za tekst specjalistyczny.

Zarówno przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości jak i tłumacze zwrócili również uwagę na zdarzające się przypadki nieterminowej wypłaty należności w związku ze świadczeniem usługi tłumaczenia.

Zalecenia:

W celu zwiększenia zagwarantowania wyższego poziomu usług należałoby podnieść obowiązujące stawki za wynagrodzenie tłumaczy przysięgłych, aby zawód ten był chętnie wykonywany przez najbardziej doświadczonych specjalistów oraz, aby zawód tłumacza przysięgłego stał się atrakcyjnym wyborem zawodowym dla najlepszych, młodych tłumaczy. Ze względu na konieczność świadczenia pracy w godzinach nocnych oraz w dni wolne od pracy, a także w przypadku konieczności natychmiastowego stawiennictwa stawki za tego typu usługi powinny być odpowiednio wyższe. Należy także sprecyzować w rozporządzeniu pojęcie *tekst specjalistyczny* w celu uniknięcia rozbieżności interpretacyjnych.

Jednostki, na rzecz których świadczone są usługi tłumaczeniowe, powinny dochować należytej staranności w celu wypłaty wynagrodzenia w terminach przewidzianych przez obowiązujące w tym zakresie przepisy prawne.

Problem: współpraca tłumaczy z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości

Przy wskazywaniu czynników mających największy wpływ na zagwarantowanie wysokiej jakości tłumaczenia tłumacze najczęściej wymieniali współpracę z uczestnikami postępowania, zarówno przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości jak i osobami, których wypowiedzi tłumaczyli (świadek, pokrzywdzony, podejrzany/oskarżony), podczas gdy przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości najczęściej wskazywali na kwalifikacje i umiejętności tłumacza. Wyniki potwierdzają, iż przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości nie w pełni mają świadomość specyfiki pracy z tłumaczem w trakcie wykonywania czynności procesowych oraz znaczenia jakie ma powyższa współpraca dla zagwarantowania wysokiej jakości tłumaczenia.

Wielu tłumaczy zwróciło uwagę, że bardzo ważnym elementem wpływającym znacząco na podniesienie zarówno jakości i sprawności tłumaczenia jest możliwość zapoznania się w ograniczonym zakresie z aktami sprawy przed wykonaniem tłumaczenia ustnego. Wyniki ankiety wskazują, że około 50% sędziów bądź prokuratorów nie wyraża zgody na udostępnienie akt, nawet w ograniczonym zakresie, w celu przygotowania się do tłumaczenia ustnego. Na podstawie obowiązujących przepisów k.p.k. istnieje prawna możliwość udostępnienia tłumaczowi akt sprawy. Zgodnie z art. 198 § 1 *W miarę potrzeby udostępnia się biegłemu akta sprawy w zakresie niezbędnym do wydania opinii i wzywa go do udziału w przeprowadzeniu dowodów*. Powyższy przepis stosowany odpowiednio do tłumaczy daje prawo do udostępnienia akt sprawy w niezbędnym zakresie na potrzeby wykonania tłumaczenia, o ile zachodzi taka potrzeba. Kwestia oceny konieczności udostępnienia akt pozostaje w gestii prowadzącego postępowanie. Ponadto art. 156 § 1 k.p.k. umożliwia udostępnienie akt w postępowaniu sądowym innym osobom niż: stronom, podmiotowi określonemu w art. 416, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym za zgodą prezesa sądu. Podobnie kwestia udostępniania akt została uregulowana w art. 156 § 5 w odniesieniu do postępowania przygotowawczego, uzależniając udostępnienie akt w wyjątkowych okolicznościach od zgody prokuratora.

Należy zauważyć, że możliwość zapoznania się z aktami sprawy ma istotne znaczenie dla tłumaczy w przypadku spraw o znacznym stopniu skomplikowania oraz w przypadku których istotna jest znajomość wysoce specjalistycznego słownictwa np. z zakresu medycyny, budownictwa, ekonomii itp. Nawet bardzo doświadczony tłumacz może mieć trudności z przetłumaczeniem opinii biegłego, zeznań świadka zawierających słownictwo z wyspecjalizowanej dziedziny. Sędziowie oraz prokuratorzy niechętnie lub w ogóle nie wyrażają zgody na udostępnienie akt w niezbędnym zakresie w celu poprawnego wykonania tłumaczenia ustnego, z uwagi na konieczność zachowania tajemnicy zawodowej, dobro postępowania, obawę przed ujawnieniem innych dowodów, co może mieć wpływ na kwestię bezstronności tłumacza. Obawy te wydają się jednak nie zawsze uzasadnione, ponieważ w świetle obowiązujących przepisów *Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego* tłumacz przysięgły jest zobowiązany do *zachowania w tajemnicy faktów i okoliczności, z którymi zapoznał się w związku z tłumaczeniem* (art. 14 ust. 2). W przypadku niewypełnienia zadań wymienionych w art. 14 i 15 *Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego* oraz obowiązków wskazanych w art. 17 ust. 1 i art. 18 ust. 2 tłumacz przysięgły podlega odpowiedzialności zawodowej. Wyniki ankiety potwierdzają fakt, że wielu sędziów i prokuratorów, którzy nie

udostępniają akt uważa za zbędne wcześniejsze udostępnianie dokumentów w niezbędnym zakresie, nie widząc tym samym związku między wcześniejszym zapoznaniem się z materiałem podlegającym tłumaczeniu, a jakością tłumaczenia w trakcie wykonywania czynności procesowych. Zdecydowana większość (75%) tłumaczy zwraca się z prośbą o udostępnienie akt sprawy. Tłumacze, którzy udzielili negatywnych odpowiedzi stwierdzili, że nie zawsze jest to możliwe przede wszystkim ze względu na znaczną odległość sądu lub prokuratury od miejsca zamieszkania lub sytuacji, w których brak jest czasu i możliwości na zapoznanie się z dokumentami.

Tłumacze zwrócili również uwagę na to, iż nie zawsze mają możliwość wcześniejszego kontaktu z osobą, której wypowiedzi mają tłumaczyć, aby sprawdzić możliwość porozumienia się z nią oraz ustalić z osobą prowadzącą czynność procesową odpowiednie techniki tłumaczenia. Trudnością może się okazać posługiwanie się przez osobę, której wypowiedzi mają być tłumaczone, dialektem danego języka lub slangiem, stąd też niezwykle istotne jest umożliwienie tłumaczowi zrozumiałości wypowiedzi tej osoby przed rozpoczęciem wykonywania czynności procesowych.

Tłumacze mają również trudności ze starannym wykonaniem tłumaczenia ze względu na zbyt szybką, a czasami również niewyraźną wymowę uczestników postępowania. Zwrócono także uwagę, iż bardzo istotny dla tłumacza jest jasny sposób formułowania wypowiedzi przez osobę, której tłumacz służy pomocą w porozumiewaniu się. W przypadku tłumaczenia konsekwentnego uczestnicy postępowania nie zawsze uwzględniają przerwy w wypowiedzi na tłumaczenie lub są one zbyt rzadkie, co negatywnie wpływa na jakość tłumaczenia. Natomiast w sytuacji konieczności tłumaczenia *a vista* 64% tłumaczy stwierdziło, że nie otrzymuje tekstu dokumentu do ręki. Według tłumaczy przyczyną nieudostępniania dokumentu jest często brak świadomości, iż przekazanie odczytywanego dokumentu znacznie ułatwia jego tłumaczenie szczególnie w przypadku szybkiego odczytywania. Z kolei większość przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości nie decyduje się na przekazanie dokumentu do ręki, gdyż nie widzą takiej potrzeby lub nie spotkali się z taką sytuacją.

Ważnym elementem mającym wpływ na wysoki standard tłumaczenia są warunki wykonywania usługi. Tłumacze zwrócili uwagę, że w niektórych przypadkach zła akustyka sali lub niewłaściwe umiejscowienie tłumacza powoduje, że tłumacz niedosłyszy osób tłumaczonych. Czasem szczególne sytuacje wymagają, aby tłumacz mógł wykonywać tłumaczenie w pozycji siedzącej, jeśli musi robić notatki czy sprawdzać specjalistyczną terminologię w słowniku.

Zalecenia:

Zasadne w powyższej sytuacji wydaje się opracowanie dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości dobrej praktyki w zakresie współpracy z tłumaczem w celu zapewnienia prawidłowego i rzetelnego wykonania tłumaczenia z zachowaniem najwyższych standardów jakości.

Rozważyć należy także uwzględnienie w szkoleniu wstępnym i ustawicznym sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji i adwokatów zajęć praktycznych na temat współpracy z tłumaczami. Według 82% przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości szkolenia dotyczące tłumaczenia w postępowaniu karnym są potrzebne, a według 78% przyczyniłyby się do podniesienia jakości tłumaczenia.

Na etapie szkolenia wstępnego aplikantów sędziowskich, prokuratorskich, adwokackich a także funkcjonariuszy policji zajęcia mogłyby mieć np. formę symulacji rozprawy lub przesłuchania, podczas której aplikanci i przyszli funkcjonariusze policji mieliby możliwość zapoznania się w praktyce z trudnościami, jakie występują przy wykonywaniu czynności procesowych z udziałem tłumacza. W przypadku kształcenia ustawicznego dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości pożądanym jest organizowanie szkoleń z zakresu komunikacji interpersonalnej uwzględniających blok zajęć dotyczących współpracy z tłumaczem, co umożliwiłoby sprawne i świadome korzystanie z jego pomocy.

Problem: brak kontroli jakości tłumaczenia

Tłumacze zwrócili uwagę, że wpływ na właściwe wykonanie tłumaczenia ma również postawa podejrzanego/oskarżonego, który w niektórych sytuacjach twierdzi, że nie rozumie tłumacza lub kwestionuje jakość tłumaczenia. Osoba prowadząca czynność przesłuchania nie zawsze ma możliwość, ze względu na nieznaną danego języka obcego, zweryfikowania czy podejrzanego/oskarżonego unika składania w ten sposób wyjaśnień, czy też faktycznie jakość tłumaczenia uniemożliwia wykonanie czynności.

Zalecenia:

Należy rozważyć możliwość nagrywania czynności procesowych z wykorzystaniem urządzeń rejestrujących dźwięk i obraz w przypadku przesłuchań osób niewładających językiem polskim. Według nieco ponad połowy respondentów (zarówno przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, jak i tłumaczy) nagrywanie czynności procesowych w przypadku przesłuchania osób niewładających językiem polskim przyczyniłoby się do podniesienia jakości tłumaczenia. W przypadku kwestionowania tłumaczenia przez uczestników postępowania możliwa byłaby obiektywna kontrola i ocena poprzez analizę nagranych materiałów. Trzeba przy tym zaznaczyć, że przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości wskazali na negatywne konsekwencje wprowadzenia nagrywania, wskazując na konieczność wyposażenia jednostek (prokuratur, sądów i komend policji) w urządzenia rejestrujące dźwięk i obraz oraz konieczność nauczania ich pracowników obsługi, co związane jest ze znacznym kosztem. Ponadto mogłoby to spowodować wydłużenie czynności przesłuchania, a także dać podstawy do częstego i bezzasadnego kwestionowania czynności z udziałem tłumacza. Respondenci, którzy stwierdzili, że nagrywanie nie wpłynęłoby na jakość tłumaczenia, najczęściej wskazywali jako przyczynę brak związku między nagrywaniem a podniesieniem poziomu jakości.

W przypadku braku możliwości kontroli jakości tłumaczenia przez prowadzącego postępowanie, który nie zna danego języka obcego, w trakcie prowadzenia czynności powinien on obserwować zachowanie tłumacza i osoby, której wypowiedzi są tłumaczone, aby wychwycić ewentualne nieprawidłowości.

Celowe jest również organizowanie szkoleń z języków obcych dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości w celu podnoszenia kompetencji językowych, a tym samym zapewnienie kontroli jakości tłumaczenia.

Problem: wykonywanie tłumaczenia w języku, który nie jest językiem ojczystym osoby korzystającej z pomocy tłumacza

Jako jedną z trudności w wykonywaniu tłumaczenia ustnego tłumacze wymienili wykonanie tłumaczenia w języku, który nie jest językiem ojczystym osoby tłumaczonej. Pomimo faktu, że zapewnienie tłumaczenia na dany języku obcy lub z tego języka jest dokonywane zgodnie z oświadczeniem na ten temat osoby korzystającej z pomocy tłumacza, to w praktyce okazuje się, że zadeklarowana znajomość języka obcego okazuje się niewystarczająca na potrzeby prowadzenia postępowania karnego.

Zalecenia:

Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości powinni starać się zapewniać tłumaczenie z języka ojczystego osoby, która ma korzystać z pomocy tłumacza, a w przypadku braku tłumacza danego języka lub jego niedostępności – rzetelnie, z pomocą tłumacza, zweryfikować przed przesłuchaniem znajomość języka obcego tej osoby, umieszczając w dokumentacji na ten temat stosowną informację (np. o nieznajomości przez tłumacza danego dialektu lub slangu, używanego przez osobę, której wypowiedzi mają być tłumaczone).

Problem: specjalizacja tłumaczy

Zarówno przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości, jak i tłumacze, zwrócili uwagę na brak informacji co do specjalizacji tłumaczy przysięgłych. Wielość gałęzi prawa, a co za tym idzie konieczność opanowania specjalistycznej terminologii z dziedzin prawnych, jak również pozaprawnych, powoduje, że w praktyce tłumacze specjalizują się w wybranych dziedzinach. Tłumacze zwrócili także uwagę, iż należy dokonać podziału na tłumaczy pisemnych i ustnych, ponieważ indywidualne predyspozycje często wykluczają jednakowo sprawne wykonywanie obu rodzajów tłumaczenia. Dopuszczenie w *Ustawie o zawodzie tłumacza przysięgłego* możliwości wykonywania wyłącznie jednego z tych dwóch rodzajów tłumaczenia umożliwiłoby lepsze wykorzystanie umiejętności ku pożytkowi społeczeństwa.

Zalecenia:

Zasadne wydaje się rozważenie informowania o specjalizacji, w szczególności w odniesieniu do tłumaczy języków najczęściej używanych, aby przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości mogli korzystać z tłumaczy specjalizujących się w konkretnej dziedzinie prawa, co w konsekwencji podniosłoby jakość tłumaczenia. Podział tłumaczy na tłumaczy pisemnych i ustnych byłby natomiast nie tylko uzasadniony, lecz również zalecany przez Komisję Europejską. Informacje o specjalizacji powinny znaleźć się na liście tłumaczy przysięgłych Ministra Sprawiedliwości.

Problem: niewystarczająca znajomość zasad postępowania karnego oraz rejestrów polskiego i obcego języka prawnego i prawniczego przez tłumaczy

Według przedstawicieli organów wymiaru sprawiedliwości kwalifikacje i umiejętności tłumaczy, w tym w szczególności biegła znajomość języka obcego, znajomość terminologii polskiego i obcego języka prawnego i prawniczego oraz znajomość zasad postępowania karnego mają największy wpływ na zapewnienie wysokiej jakości tłumaczenia. Większość przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości oceniła jakość tłumaczenia na język obcy jako dobrą, podobnie jak w przypadku tłumaczenia na język polski. Przedstawiciele wymiaru

sprawiedliwości stwierdzili, że trudności najczęściej wynikają z niewystarczającego opanowania terminologii polskiego i obcego języka prawnego i prawniczego oraz nieznaności zasad postępowania karnego. Tłumacze także podkreślili, że miewają problemy z tłumaczeniem pojęć specjalistycznych z zakresu prawa oraz z innych dziedzin specjalistycznych.

Zalecenia:

W celu doskonalenia znajomości polskiego i obcego języka prawnego i prawniczego oraz zasad postępowania karnego należy zapewnić tłumaczom jak najszerszy dostęp do szkoleń specjalistycznych, przede wszystkim w zakresie systemu prawa obcego, polskiego prawa karnego materialnego i procesowego, technik tłumaczenia na potrzeby wymiaru sprawiedliwości oraz współpracy z organami wymiaru sprawiedliwości.

Problem: organizacja szkoleń dla tłumaczy

60% tłumaczy stwierdziło, że oferta szkoleń dla tłumaczy jest niewystarczająca. Tłumacze zwrócili uwagę na brak szkoleń dla tłumaczy języków rzadkich i bardzo rzadkich oraz brak ekspertów, którzy mogliby tego typu zajęcia prowadzić. Brakuje także szkoleń przygotowywanych we współpracy z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości. Znaczącym problemem jest również dostępność szkoleń dla osób z mniejszych miejscowości i z małymi dziećmi. Zwrócono także uwagę na fakt, iż szkolenia nie zawsze są prowadzone w sposób interesujący i efektywny. Respondenci podkreślili także, że szkolenia są kosztowne, a stawki za tłumaczenie na rzecz organów sprawiedliwości są zbyt niskie, co utrudnia finansowanie tego typu szkoleń we własnym zakresie.

Zalecenia:

W celu zwiększenia dostępności do szkoleń i dotarcia do większej grupy adresatów należy rozważyć opracowanie programów szkoleniowych w formie e-learningowej. Jako najbardziej preferowane formy szkolenia tłumacze wskazali warsztaty, a następnie szkolenia e-learningowe. Z uwagi na trudności lub brak możliwości zorganizowania szkoleń dla tłumaczy posługujących się rzadziej używanymi językami z powodu niewielkiej liczby adresatów i braku ekspertów, należy rozważyć przygotowywanie szkoleń w różnych kombinacjach językowych we współpracy z partnerami zagranicznymi (np. stowarzyszeniami tłumaczy, uczelniami) przy pozyskaniu dofinansowania ze środków Unii Europejskiej. Ministerstwo Sprawiedliwości powinno rozważyć również dofinansowywanie szkoleń specjalistycznych dla tłumaczy przysięgłych w celu ułatwienia dostępu do kształcenia ustawicznego tej grupy zawodowej.

Problem: trudności występujące przy tłumaczeniu dokumentów na potrzeby organów wymiaru sprawiedliwości

45% tłumaczy wskazało na występowanie trudności przy wykonywaniu tłumaczeń pisemnych. W szczególności wskazano na słabą jakość kopii dokumentów lub nieczytelność w przypadku dokumentów sporządzanych odręcznie. Zwrócono uwagę na trudności z tłumaczeniem niewyjaśnionych skrótów, brak precyzji sformułowań oraz błędy składniowe, co powodowało w konsekwencji wątpliwości interpretacyjne. Tłumacze zwrócili także uwagę, iż w przypadku obszernej dokumentacji zleconej do tłumaczenia czas na wykonanie

usługi powinien być odpowiednio dłuższy lub tłumaczenie powinno być wykonywane przez większą liczbę tłumaczy.

Zalecenia:

Organy wymiaru sprawiedliwości powinny dochować należytej staranności, aby kopie przekazywane do tłumaczenia były czytelne. W przypadku odręcznego wypełniania formularzy należy wypełniać je w sposób czytelny, najlepiej z użyciem wielkich liter. Wszelkie stosowane skróty w miarę możliwości powinny być wyjaśniane. W przypadku wątpliwości powstałych w trakcie tłumaczenia niezwykle istotna jest możliwość kontaktu z autorem tekstu w celu uzyskania wyjaśnień dotyczących powstałych rozbieżności. W przypadku konieczności tłumaczenia obszernej dokumentacji i krótkiego terminu, jakim dysponują organy procesowe, należy rozważyć tłumaczenie materiału przez większą liczbę tłumaczy.

Problem: nieaktualne dane tłumaczy i brak kontaktu telefonicznego

Niektórzy przedstawiciele organów wymiaru sprawiedliwości zwrócili uwagę na brak na liście tłumaczy przysięgłych zaktualizowanych danych dotyczących adresu do korespondencji i numeru telefonu. Podanie aktualnych danych telefonicznych umożliwia szybkie skontaktowanie się z tłumaczem w przypadku konieczności dokonania pilnego tłumaczenia

Zalecenia:

Tłumacze powinni pamiętać o aktualizacji danych teleadresowych i zgłaszaniu wszelkich zmian bezpośrednio do Wydziału Tłumaczy Przysięgłych Ministerstwa Sprawiedliwości. Wszelkie zgłaszane zmiany powinny być nanoszone na bieżąco na liście tłumaczy przysięgłych przez wyżej wymienioną jednostkę Ministerstwa Sprawiedliwości. Ponadto Wydział powinien spowodować, aby informacja o numerze telefonu była obowiązkowa, a nie jak dotąd – pozostawiona do uznania tłumacza.

Problem: stosowanie niejednolitej terminologii w językach obcych

Zarówno przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości (w szczególności sędziowie i prokuratorzy zajmujący się sprawami z zakresu obrotu prawnego z zagranicą), jak i tłumacze, zwrócili uwagę na brak jednolitej terminologii w tłumaczeniu nazw instytucji, takich jak *sąd/prokuratura rejonowy/a*, *sąd/prokuratura okręgowy/a*. W praktyce stosowanie różnych terminów na oznaczenie tych samych instytucji powoduje trudności przy współpracy z podmiotami zagranicznymi i konieczność przekazywania stosownych wyjaśnień w tym zakresie. W przypadku dokonywania tłumaczenia pisemnego przez więcej niż jednego tłumacza dochodzi do niespójności terminologii, a w konsekwencji rozbieżności interpretacyjnych. Brak tłumaczenia urzędowego najważniejszych aktów prawnych na najczęściej używane języki obce utrudnia wypracowanie jednolitej nomenklatury.

Zalecenia:

Za celowe należy uznać powołanie zespołu ekspertów (przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i doświadczonych tłumaczy) przy Ministerstwie Sprawiedliwości w celu przygotowania glosariusza zawierającego zalecenia odnośnie do tłumaczenia terminów języka prawnego i prawniczego w odniesieniu do najczęściej używanych języków. Tego typu

glosariusz powinien być powszechnie dostępny w formie elektronicznej na stronach Ministerstwa Sprawiedliwości oraz stowarzyszeń tłumaczy. Istotne jest także, aby w przypadku publikacji tłumaczenia obszernego tekstu urzędowego przez kilku tłumaczy dokonano korekty przetłumaczonego tekstu pod kątem spójności terminologicznej.

Za pożądane należy uznać opublikowanie urzędowego tłumaczenia lub urzędowego glosariusza nazw najważniejszych aktów prawnych i pism procesowych na najczęściej używane języki w celu ujednolicenia stosowanej terminologii.

Problem: udzielanie tłumaczom podstawowych informacji na temat sprawy i przewidywanego czasu tłumaczenia

Wyniki ankiety pokazują, że część przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości nie decyduje się przekazać tłumaczowi podstawowych informacji (przedmiot przestępstwa, okoliczności popełnienia i rodzaj czynu) dotyczących prowadzonego postępowania karnego przed wykonaniem tłumaczenia oraz informacji o przewidywanym czasie trwania czynności. Respondenci tłumacząc taki stan rzeczy wskazali, że między innymi: przekazanie informacji jest nieistotne, prowadzący postępowanie nie był zainteresowany uzyskaniem takich informacji, ze względu na dobro prowadzonego postępowania.

Zalecenia:

Uzyskanie podstawowych informacji o sprawie, w której będzie uczestniczył tłumacz pozwala tłumaczowi na właściwe przygotowanie się od strony zarówno merytorycznej jak i psychologicznej do tłumaczenia. Zasadne w tej kwestii jest opracowanie zasad dobrych praktyk dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości w celu ułatwienia współpracy z tłumaczem. Pomimo, iż przekazanie dokładnej informacji o przewidywanym czasie trwania czynności nie zawsze jest możliwe, przy wezwaniu tłumacza należy wskazać orientacyjny czas jego trwania.

Problem: brak dobrze uwidocznionej informacji o istnieniu listy tłumaczy przysięgłych na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Niektórzy przedstawiciele organów wymiaru sprawiedliwości nie mają świadomości istnienia ogólnopolskiej elektronicznej listy tłumaczy przysięgłych. Niektórzy respondenci odwoływali się w swoich wypowiedziach do list tłumaczy przysięgłych przy Sądach Okręgowych, które zostały zlikwidowane w 2005 roku.

Zalecenia:

W trakcie szkoleń skierowanych do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości dotyczących problematyki prowadzenia czynności z udziałem tłumaczy należy poinformować uczestników o utworzeniu listy tłumaczy przysięgłych, jej zakresie i zasadach funkcjonowania. Informacje o wszelkich zmianach dotyczących funkcjonowania listy tłumaczy przysięgłych powinny być przekazywane systematycznie sądom, prokuraturom, komendom policji, Naczelnej Radzie Adwokackiej i innym zainteresowanym przez Wydział Tłumaczy Przysięgłych Ministerstwa Sprawiedliwości.

Problem: upowszechnienie znajomości zasad etyki i praktyki zawodowej tłumaczy przysięgłych wśród przedstawicieli instytucji wymiaru sprawiedliwości.

Na pytanie skierowane do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości: „Czy zna Pan/Pani zasady etyki zawodowej określone w *Kodeksie tłumacza przysięgłego?*” większość (67%) respondentów udzieliła negatywnej odpowiedzi, a jedynie 33% pozytywnej.

Zalecenia:

W świetle nikłej znajomości zasad wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, na tle dużego zainteresowania wykazanego przez przedstawicieli instytucji wymiaru sprawiedliwości zajęciami na ten temat oraz wobec postulatów krajowych i międzynarodowych organizacji tłumaczy i zaleceń wyrażanych w dokumentach Komisji Europejskiej, szkolenie w tym zakresie wydaje się być potrzebne i zgodne z intencjami wszystkich zainteresowanych stron.